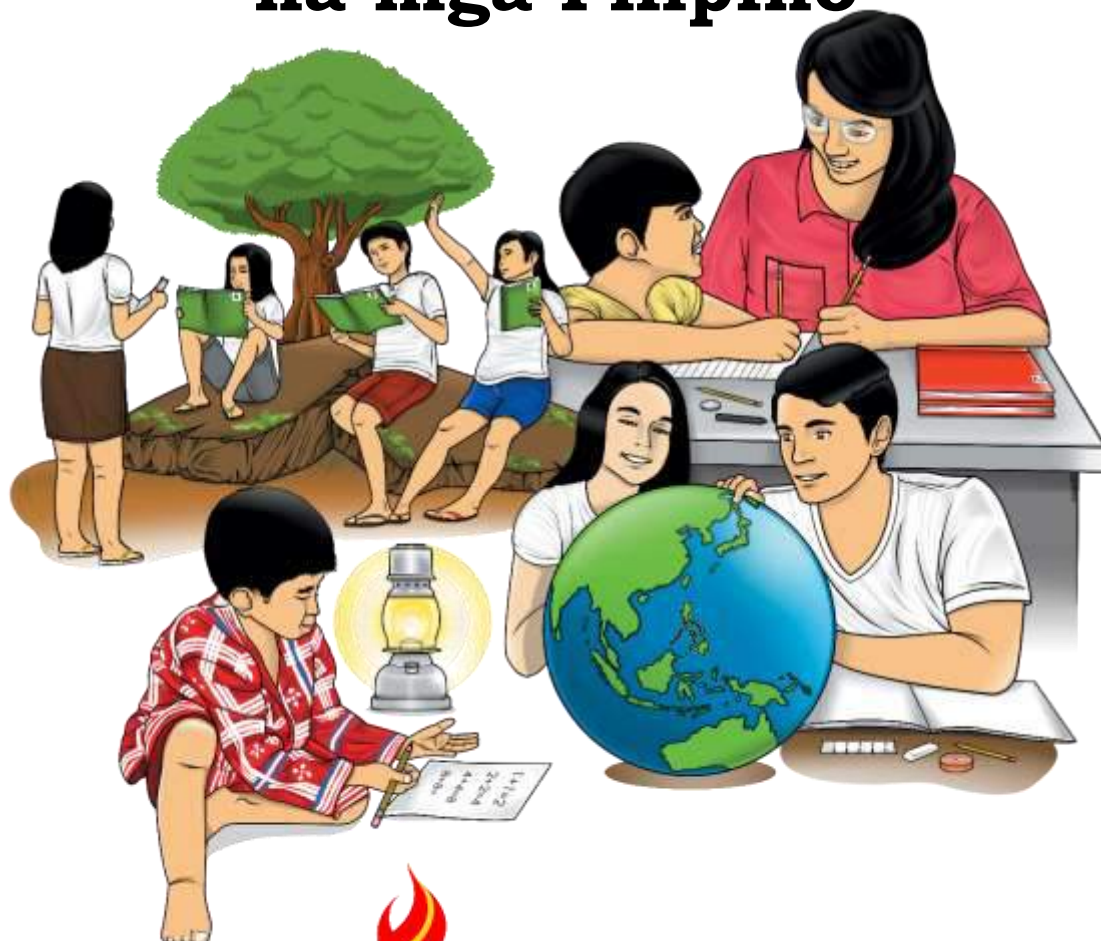

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikatlong Markahan – Modyul 1 Ang Magaling at Matagumpay na mga Pilipino

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikaanim na Baitang
Alternative Delivery Mode

Ikatlong Markahan – Modyul 1: Ang Magaling at Matagumpay na mga Pilipino
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul		
Manunulat:	Jorelyn D. Masin, Johnny Fajardo, Elizabeth L. Maxino,	
Editor:	Ida Flor C. Ferraris, Baby Allea S. Mercado, Alpha Mae Guane, Marivir Flores	
Tagasuri:	Lani A. Palma, Annamor M. Eleccion, Miriam T. Lima	
Tagaguhit:	Anthony M. Cordilla	
Tagalapat:	Japeth N. Pagonzaga, Annamor M. Eleccion, , Vergel Junior C. Eusebio	
Tagapamahala:	Ma. Gemma M. Ledesma	Renato T. Ballesteros
	Josilyn S. Solana	Regie B. Sama
	Elena P. Gonzaga	Ronie T. Tababa
	Donald T. Genine	Annamor M. Eleccion
	Miriam T. Lima	Lani A. Palma

Inilimbag sa Pilipinas ng Department of Education – Region VI

Office Address: Duran Street, Iloilo City
Telefax: (033) 336-2816 (033) 509-7653
E-mail Address: region6@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikatlong Markahan – Modyul 1
Ang Magaling at Matagumpay
na mga Pilipino**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Sa modyul na ito ay matutuhan mo ang pagpapahalaga sa mga magagaling at matatagumpay na mga Pilipino sa pamamagitan ng pagmomodelo ng kanilang tagumpay, pahalagahan ang kuwento ng kanilang sakripisyo at pagbibigay ng sarili para sa bayan at pagtulad sa mga mabubuting katangian na naging susi sa pagtatagumpay ng mga Pilipino.

Maraming mga magagaling at matatagumpay na mga Pilipino ang kilala sa iba't ibang larangan. Bawat isa sa kanila ay maituturing na modelo ng ating bansa dahil sa kanilang angking talento. Nagkaroon din sila ng maraming kwento ng pagsasakripisyo at pagbibigay ng sarili para sa bayan na dapat mong pahalagahan. Ilan sa kanila ay mahusay sa larangan ng sining, isports, at akademya. Ang mga frontliners, sundalo, at mga Overseas Filipino Workers (OFW) naman ay handang ibuwis ang buhay alang- alang sa kaunlaran at kaligtasan ng bayan.

Tunay na katangi- tangi ang maraming Pilipino at dapat lamang na sila ay hangaan at tularan dahil ang mga sakripisyo at mabubuting katangian na ito ang siyang susi sa pagtatagumpay.

Sa pagtatapos ng modyul na ito ikaw ay inaasahan na makapagpapakita ng pagpapahalaga sa mga magagaling at matatagumpay na mga Pilipino sa pamamagitan nang:

6.1 pagmomodelo ng kanilang pagtatagumpay;

6.2 kuwento ng kanilang pagsasakripisyo at pagbibigay ng sarili para sa bayan; at

6.3 pagtulad sa mga mabubuting katangian na naging susi sa Pagtatagumpay ng mga Pilipino. **(EsPPPP-IIIc-d-35)**

Subukin

I. Panuto: Basahin at kilalanin ang mga Pilipinong tinutukoy sa bawat pangungusap. Isulat sa sagutang papael ang titik ng iyong sagot.

1. Sino ang kauna-unahang taga-Timog Silangang Asya na tumanggap ng *International Children Peace Prize Award* noong 2012?
 - A. Kesz Valdez
 - B. Sarah Geronimo
 - C. Andrea Brillantes
2. Sino ang itinanghal bilang kauna-unahang Pilipinang nagkamit ng *Laurence Olivier Award* dahil sa kanyang kahusayan sa pag-awit?
 - A. Lea Salonga
 - B. Sarah Geronimo
 - C. Regine Velasquez
3. Sino ang nagkamit ng 8 Division World Champion sa larangan ng boksing?
 - A. Johnriel Casimero
 - B. Manny Paquiao
 - C. Nonito Donaire
4. Sino ang kauna-unahang babaeng naging pangulo ng Pilipinas?
 - A. Gloria Macapagal Arroyo
 - B. Corazon Aquino
 - C. Imelda Marcos
5. Sino ang Pilipinong kinilala sa larangan ng *billiards*?
 - A. Warren Kiamco
 - B. Efren Bata Reyes
 - C. Mark Pingris

II. Panuto: Basahin at unawain ang pahayag sa ibaba. Tukuyin ang mga magagandang katangian na ipinapakita sa bawat teksto. Isulat sa sagutang papael ang titik ng iyong sagot.

6. Araw-araw ang pag-eensayo ni Hidilyn Diaz sa *weight lifting* upang makamit ang gintong medalya sa *Asian Games* noong 2018.

- A. Masipag
- B. Matulungin
- C. Matiyaga

7. Mula sa kanyang kabataan, tumutulong na si Ronald Callao sa kanyang mga magulang sa pagnenegosyo. Namulat siya sa pagnenegosyo sa karinderya ng kanyang ina. Naitatag niya ang negosyong *Food cart* na Kanin Boy na ngayon ay may 25 sangay na.

- A. Masipag
- B. Matulungin
- C. Matiyaga

8. Maagang pumasok sa paaralang pampubliko si Librada. Nagpakita siya ng kasipagan sa pag-aaral. Pinagsumikapan niyang pag-aralan ang matematika, heyograpiya, wikang Espanyol, maging ang wikang Ingles. Noong 1889, ipinasa niya ang pagsusulit sa pagiging guro ng elementarya. Noong 1907, itinatag nila ng kanyang kaibigan na sina Carmen De Luna at Fernando Salas ang *Centro Escolar de Señoritas* na kilalang pioneer sa makabagong edukasyon para sa mga kababaihan. Kilala na ang paaralang ito ngayon bilang *Centro Esscolar University*.

- A. Magalang
- B. Matalino
- C. Responsible

9. Patuloy ang pag-eensayo ni Manny Pacquiao sa pagboboksing kahit na siya ay isa nang senador. Maliban sa paglilingkod sa bayan gusto niya ring magbigay ng karangalan sa ating bansa sa larangan ng boksing.

- A. Makabayan
- B. Matapang
- C. Matulungin

10. Mahirap ang buhay na kinalakihan ni Kesz kaya't kahit bata pa ay namuhay na siya sa pamamagitan ng pangangalakal ng basura.

- A. Makabayan
- B. Magalang
- C. Masipag

III. Panuto: Ang mga sumusunod ay mga sakripisyo at mabubuting katangian ng mga magagaling at matatagumpay na Pilipino. Paano mo pahahalagahan ang mga ito? Piliin sa loob ng kahon ang titik ng tamang sagot at isulat sa sagutang papel.

- A.** Sundin ang ipinatutupad na patakaran ng pamahalaan na manatili sa bahay kung walang mahalagang pupuntahan upang maging ligtas sa nakahahawang sakit.
- B.** Ipagmalaki sa mga kaibigan o kakilala na ang mga Pilipino ay may kakayahan na sumali sa kompetesiyon sa ibang lahi sa larangan ng *gymnastics*.
- C.** Tularan ang pagiging matiyaga ng mga atletang Pilipino. Dapat isaisip na hindi hadlang ang kahirapan o kawalan ng kagamitan upang makamit ang tagumpay.
- D.** Magkaisa sa layunin ng pamahalaan tungo sa kapayapaan at pagkakaisa. Mag- aral nang mabuti at maging magalang sa karapatan ng iba.
- E.** Igalang ang watawat ng Pilipinas dahil ito ang simbolo ng ating bansa. Ipagmalaki ang kasaysayan ng Pilipinas at ipagtanggol ang bansa laban sa mananakop gaya ng ginawa ng ating mga bayani.

- 11. Nagsasanay araw - araw ang atletang si Yulo upang makuha ang gintong medalya sa larangan ng *gymnastics*.
- 12. Ipinaglaban ng mga bayani ang Kalayaan ng Pilipinas mula sa mga mananakop ng bansa.
- 13. Matiyagang nagsasanay gamit ang mga *improvised* na kagamitan, sa mga parke at kalsada si Margielyn Didal dahil sa minimithing panalo sa larangan ng *Roller Sports*.
- 14. Walang atubiling ginagampanan ng mga doktor ang kanilang tungkuling manggamot sa mga Pilipinong may sakit kahit maaring makahawa tulad ng Covid.
- 15. Buwis-buhay na ipinaglalaban ng mga sundalo ang kapayapaan ng bansa.

Aralin

1

Ang Magaling at Matagumpay na mga Pilipino

Maraming Pilipino ang nagtataglay ng mga katangi-tanging talento na hinangaan ng buong mundo. Ang angking kahusayan at kasipagan ang nagdala sa kanila sa tagumpay na nakapagbibigay ng inspirasyon sa ating lahat.

Halina't ating tuklasin kung bakit dapat hangaan at tularan ang magaling at matagumpay na mga Pilipino.

Balikan

Sagutin:

1. Ano ang pinag-uusapan ng pamilya?
2. Ano ang pinapahiwatig ng katagang “po” sa kanilang pag-uusap?
3. Sa iyong palagay, ang pagiging magalang ba ay isang magandang katangian na dapat tularan ng isang batang katulad mo?

Tuklasin

Panuto: Basahin nang mabuti ang balita. Pagkatapos, sagutin ang mga tanong na matatagpuan sa ilalim ng kahon. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

Tamis ng Tagumpay

Ang buhay ay sadyang mahiwaga at puno ng sorpresa. Isang pagpapatunay ito sa pangyayari sa buhay ng kauna-unahang taga-Timog Silangang Asya na tumanggap ng *International Children Peace Prize Award* na si Cris “Kesz” Valdez.

Ipinanganak siya at lumaki sa tambakan ng basura o *landfill*. Mahirap ang kanilang buhay kaya bagaman bata ay namuhay sa pamamagitan ng pangangalakal ng basura. Hindi siya nagkaroon ng pagkakataong makapag-aral.

Isang gabi, nang malagay sa peligro ang kaniyang buhay matapos siyang mahulog sa nasusunog na basura sa *dumpsite*, humingi ng tulong ang kanyang ina sa isang guro, iniwan siya ng kanyang ina upang doon ay maalagaan. Kalaunan ay inampon na siya ni Harnim Manalaysay.

Sa kabila ng mga paghihirap hindi siya pinanghinaan ng loob, bagkus, nagsilbi itong inspirasyon kay Kesz ang mga taong tumulong sa kanya. Nilayon niyang makatulong sa mga bata sa lansangan ng Cavite na dumanas din ng hirap. Tinulungan niya silang mangarap ng magandang buhay.

Nang sumapit ang kaniyang ika-pitong kaarawan, mas pinili niyang siya ang magbigay sa iba. Tinawag niya ang kaniyang proyekto na “*Hope Gifts*.” Ito ay mga regalong naglalaman ng mga gamit na panlinis sa katawan na makatulong sa pag-iwas sa mga sakit. Namigay din siya ng tsinelas at mga libro sa mga batang lansangan.

Dahil sa kaniyang “*Hope Gifts*” nakilala siya at naparangalan.

Mga Tanong:

1. Sino si Kesz Valdez?

2. Bakit siya pinarangalan noong 2012?

3. Bakit siya naging kakaiba sa mga batang kasing-edad niya?

4. Ano-ano ang mga katangian ni Kesz Valdez na naging dahilan upang siya'y maging matagumpay?

5. Ano ang mga katangiang nais mong gayahin kay Kesz? Bakit?

Suriin

Bawat tao ay may potensiyal na malinang ang mga natatanging katangian na makatutulong sa kaniyang pag-unlad sa iba't ibang larangan. Ang mga katangitanging angking galing at husay ay maaring ipamalas at magsisilbing inspirasyon sa ibang tao. May mga katangi-tanging Pilipino na nararapat lamang na hangaan at gawing modelo dahil sa kanilang narating sa buhay. Sila ay naging matagumpay at kinilala sa kanilang napiling larangan.

Tunghayan ang ilang mga katangian nila na naging susi sa kanilang tagumpay.

KAHUSAYAN Ito ay isang kakayahan na makagawa o makabuo ng isang bagay o ninanais sa mataas na kalidad.	KASIPAGAN Ito ay tumutukoy sa pagsisikap na gawin o tapusin ang isang gawain na mayroong kalidad.
LAKAS NG LOOB Ito ay pagiging matapang at matatag sa pagharap sa mga suliranin o pagsubok sa buhay.	DEDIKASYON Ito ay ang pagsisikap na maabot ang isang bagay o pangarap na may pamantayan.

Susi sa Tagumpay

Ang kahusayan, kasipagan, lakas ng loob, at dedikasyon ay susi sa tagumpay na magdudulot ng katuparan o kaganapan ng anomang plano, balak at layunin. Ito ay ang mga katangi-tanging katangian na nararapat taglayin upang makamtan ang mga mithiin at mga hangarin sa buhay.

Ang lakas ng loob at dedikasyon lalo't higit ang kahusayan at kasipagan ay ang mga katangi-tanging susi sa tagumpay ng mga Pilipino.

Pagyamanin

Gawain 1

Panuto: Kilalanin ang magaling at matagumpay na Pilipino. Pumili ng isa at sumulat ng tatlo hanggang limang pangungusap na maglalarawan kung paano sila naging matagumpay.

Leonardo S. Sarao Sr.	Corazon C. Aquino Maria (Wang-od) Oggay
Leah Salonga	Joseette T. Biyo
	Hidilyn F. Diaz
	Manny Pacquiao

Gawain 2

Panuto: Balikan ang kuwento ng buhay ni Kesv Valdez. Itala sa *matrix* ang mga katangian, sakripisyo, at maari mong magawa upang matularan siya. Gawin ito sa iyong kuwaderno.

Katangi-tanging Pilipino	Mabubuting Katangian	Mga Sakripisyo	Paano Mo Pahahalagahan ang mga Sakripisyo Niya
Cris “Kesv” Valdez			

Isaisip

Panuto: Basahin at unawain ang mga tanong. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

1. Ano-ano ang mga katangian ng mga magaling at matagumpay na Pilipino?

2. Paano nakamit ng mga magaling at matagumpay na mga Pilipino ang kanilang tagumpay?

3. Nais mo bang maging matagumpay katulad nila? Bakit?

4. Ano-ano sa palagay mo ang mga katangian na dapat taglayin ng isang batang katulad mo upang maging matagumpay?

5. Paano mo maipapakita ang paghanga at pagmamalaki sa kanilang mga katangian at tagumpay?

Isagawa

Panuto: Basahin ang kwento sa loob ng kahon at kopyahin sa sagutang papel ang mga katangian nais mong tularan upang magtagumpay sa buhay.

Emmanuel “Manny” Pacquiao

Si Manny Pacquiao ay itinuturing na isa sa mga *greatest boxers of all time* sa buong mundo. Ang tagumpay ni Manny ay nagsimula sa mahirap na paraan. Sa edad na 14, lakas-loob siyang nakipagsapalaran sa Maynila upang maghanap ng trabaho. Nagsanay din siya sa paglalaro ng boksing at sumali sa mga laban. Hindi siya nakalimot na magdasal sa Maykapal bago magsimula ang kanyang laban sa boksing. Maraming beses na siyang nanalo at naging matagumpay na sa larangan ng boksing ngunit gusto pa rin niyang makatapos sa pag-aaral. Kumuha siya ng *High School Equivalency Exam*, isang kwalipikasyon upang makapagkolehiyo. Talagang masipag at mapursige si Manny sa kanyang mga pangarap. Ngayon, si Manny Pacquiao ay isa na sa mga pinakamayaman at matagumpay na boksingero.

Tayahin

Panuto: Basahin ang teksto ng mabuti at sagutin ang mga tanong. Isulat ang titik ng iyong sagot sa sagutang papel.

Socorro Cantio Ramos

Si Socorro Cantio Ramos, o mas kilala bilang nanay Coring sa kanyang mga kaibigan at kamag-anak, ay isinilang noong 23-Setyembre 1923 sa Sta. Cruz Laguna.

Kahirapan sa buhay ang naging dahilan ni Socorro upang maging isang “*working student*” habang siya ay nag-aaral sa Arellano High School. Kung bakasyon kasama niya ang mga kapatid na babae na nagtrabaho sa pagawaan ng *Bubble Gum* bilang taga-balot. Nagtrabaho rin siya sa pagawaan ng sigarilyo.

Noong 1940 sa edad na 18, nagtrabaho si Ramos bilang tintera sa isang tindahan ng aklat ng kaniyang nakatatandang kapatid. Dahil sa kaniyang husay sa pag-iingganyo sa mga mamimili ginawa siyang tagapamahala ng tindahan kalaunan.

Nang mapangasawa niya si Jose Ramos nagkaroon siya ng lakas ng loob na simulan ang isang maliit na tindahan sa Escolta at nagbenta ng mga kalakal, nobela, at mga aklat. Simula noong 1942, pinangalanan nila ang kanilang munting tindahan na *National Bookstore*. Sa kasalukuyan, ito ay isa nang malaki, kinikilala at matagumpay na *bookstore*.

Mga Tanong:

I. Ano ang mga katangian meron si Socorro Ramos ayon sa mga sumusunod na pahayag?

1. “Tuwing bakasyon kasama ang mga kapatid na babae siya ay nagtatrabaho sa pagawaan ng *Bubble Gum* bilang taga balot...”

- A. Matiyaga
- B. Masipag
- C. Mapagkumbaba

2. “Dahil sa kanyang husay sa pag-iingganyo sa mga mamimili ginawa siyang tagapamahala ng tindahan kalaunan.”

- A. Mahusay
- B. Masayahin
- C. Masipag

3. “Kahirapan sa buhay ang naging dahilan ni Socorro upang maging isang *‘working student’*”

- A. Matiyaga
- B. Maipag
- C. Mahusay

4. Alin sa mga sumusunod ang sakripisyong nagawa ni Socorro Ramos upang maabot ang kanyang pangarap?

- A. Naging working student habang nag aaral sa Arellano High School
- B. Naging matagumpay sa negosyo
- C. Napangasawa niya si Jose Ramos

5. Sa anong larangan kinilalang matagumpay na Pilipino si Socorro Ramos?

- A. Sa larangang ng Medisina
- B. Sa larangan ng Akademika
- C. Sa larangan ng Negosyo

II. Panuto: Ang nasa **Hanay A** ay ang kuwento ng pagsasakripisyo para sa bayan ng magagaling at matatagumpay na Pilipino. Paano mo ito pahahalagahan? Hanapin ang tamang sagot sa **Hanay B** at isulat sa sagutang papel ang titik lamang.

Hanay A	Hanay B
1. Araw- araw nagsasanay ang mga atletang Pinoy upang magbigay ng karangalan sa bayan at magtagumpay sa buhay.	A. Tandaan ang kasabihang “Ang kabataan ang pag- asa ng bayan” kaya mag- aral ng mabuti.
2. Masipag mag- aral si Dr. Jose Rizal. Naging manggagamot at manunulat siya. Siya ay makabansa at nagbuwis ng buhay para sa bayan.	B. Gumawa ng mga makabuluhang bagay na makabubuti at makatutulong sa sambayanang Pilipino.
3. Hinarang ni Heneral Gregorio del Pilar ang mga sundalong Amerikano na dadakip kay Pangulong Emilio Aguinaldo. Ito ang naging sanhi ng kanyang kamatayan.	C. Maging matapat sa tungkuling protektahan ang pinuno kahit ang katapat nito ay kamatayan.
4. Tiniis ni Marcelo H. Del Pilar ang gutom upang may panggastos siya sa paglilimbag ng mga pahayagang tumutuligsa sa mga pagmamalupit ng mga Espanyol.	D. Tularan ang pagiging isport ng iba. Gawing batayan ang kanilang mabubuting katangian tungo sa tagumpay.
5. Araw- araw pumapasok sa ospital si Dra. Palma upang magtrabaho sa kabila ng panganib na dulot ng virus.	E. Mangarap na makapaglingkod sa sariling bayan sa pamamagitan ng pagsisilbi sa mga maysakit na kapwa.

Karagdagang Gawain

Panuto: Maraming magkakatulad na katangian ang mga Pilipino na naging susi sa kanilang pagtatagumpay. Maaring may mga tao sa inyong komunidad na nagpakita rin ng mabubuting katangian na maaring maging modelo ng kabataan. Magsagawa ng panayam at isulat sa kuwaderno ang tsart ng mga kinakailangang datos mula sa panayam.

Mga Pilipinong Naging Matagumpay sa Iba't Ibang Larangan	Mga Katangian	Mga Sakripisyo nila	Nakamit na Tagumpay

Susi sa Pagwawasto

<p>Tayahin</p> <p>I</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. B 2. A 3. A 4. A 5. C <p>II</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. D 2. A 3. C 4. B 5. D 	<p>Surtin</p> <p>Maaring may magkakaiibang sagot</p>	<p>Balikan</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Plano para sa darating na kaarawan 2. Paggalang 3. Opo 	<p>Subukin</p> <p>I.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A 2. A 3. B 4. B 5. B <p>II.</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. C 7. A 8. B 9. A 10. C <p>III.</p> <ol style="list-style-type: none"> 11. B 12. E 13. C 14. A 15. D
--	---	---	---

Sanggunian

Ylarde, Zenaida R and Peralta, Gloria A. 2016. Ugaling Pilipino sa Makabagong Panahon. Edited by Gloria A. Peralta. Quezon City, Metro Manila: Vibal Group Inc.

Mga website:

2012 - Kesz Valdez (13), Philippines. (n.d.). KidsRights Foundation. https://kidsrights.org/advocacy/international-childrens-peace-prize/winners/kesz-valdez/?fbclid=IwAR0fr8b0vkXdIpIUn_cg2pphIJz0DmIhSriDUfnJTtxHRYH SgIbFZ_RdbHQ

Manny Pacquiao. (n.d.). championon.info. https://championon.info/boxing/manny-pacquiao/?fbclid=IwAR25eB3EqRs3vWsnfznM_1C9KsDdGWJGelHnq3XWjRRI0nrYje0rNPWFAE4#close

Socorro Cancio-Ramos. (n.d.). Arellano High School Inspiring Lifestories. https://arellanohighschoolalumni.weebly.com/socorroramios.html?fbclid=IwAR0wWtjx6JjRRTsi-1OKki60xjwoZxDtPA6AJrUC-J4_ser-Q-8fQfopBIk

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikatlong Markahan – Modyul 2

Wastong Pangangalaga sa Pinagkukunang-Yaman

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikaanim na Baitang
Alternative Delivery Mode
Ikatlong Markahan – Modyul 2: Wastong Pangangalaga sa Pinagkukunang-Yaman
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Susana M. Gonzales
Editor :	Lucena C. Romblon, Rosalie S. Cajolo, Cheryl A. Vallota Elizabeth L. Maxino, and Letecia A. Bates
Tagasuri:	Lani A. Palma, Lynie D. Diamante Miriam Lima, Annamor M. Eleccion
Tagaguhit:	Anthony Cordilla
Tagalapat:	Japeth N. Pagonzaga, Annamor M. Eleccion, Jose Karrlo G. Barro, Mary Grace N. Prologo
Tagapamahala:	Ma. Gemma M. Ledesma, Josilyn S. Solana, Elena P. Gonzaga, Donald T. Genine, Miriam Lima, Ballesteros, Renato T. Regie B. Sama, Ronie T. Tababa, Annamor M. Eleccion, Lani A. Palma

Inilimbag sa Pilipinas ng Department of Education – Region VI

Office Address: Duran Street, Iloilo City
Telefax: (033) 336-2816 (033) 509-7653
E-mail Address: region6@deped.gov.ph

**Edukasyon sa
Pagpapakatao
Ikatlong Markahan – Modyul
2
Wastong Pangangalaga sa
Pinagkukunang-Yaman**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Ang modyul na ito ay isinulat para makatulong at gagabay sa iyo upang madali mong maunawaaan ang pagpapahalaga sa mga kabuhayan ukol sa kalikasan. Sa huling bahagi ay matutunan mong sagutin ang tanong: Paano mo gagamitin nang may pagpapahalaga at pananagutan sa kabuhayan ang pinagkukunang-yaman?

Sa modyul na ito, inaasahang maipamamalas mo ang mga sumusunod na kaalaman, kakayahan at pag-unawa:

- a. Nakagagamit nang may pagpapahalaga at pananagutan sa kabuhayan at pinagkukunang yaman. **(EsP6PPP-IIIe-36)**

Subukin

Halika't alamin kung ano na ang iyong kaalaman sa araling ito.

- A. Panuto. Suriin ang mga larawan. Isulat ang tsek (✓) kung ginagamit nang may pagpapahalaga at pananagutan ang kanilang pinagkukunang yaman at ekis (x) kung hindi. Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

1.

2.

3.

4.

5.

B. Panuto: Basahin ang sitwasiyon at salungguhitan ang pahayag na nagpapakita ng pagpapahalaga at pananagutan sa kanilang kabuhayan at paggamit ng pinagkukunang-yaman.

1. Si Jason ay isang mag-aaral ng ika-anim na baitang. Maingat siyang sumusulat para maiwasan ang pakakamali at kung mayroon man gumagamit sya ng pambura, sa paraang ito ay maiwasan niya ang paggamit ng maraming papel.
2. Magandang tingnan ang mga paso na may iba't ibang kulay hindi halos malaman na galing ito sa lata ng pintura. Ginawa ito ng mga mag-aaral ng Barangay V Elementary School bilang taniman ng mga bulaklak.
3. *Tumbler* ang sinisidlan ni Maria ng kaniyang tubig-inumin. Sa pamamagitan nito ay naiiwasan ang paggamit nang *disposable plastic*.
4. Nakagawian sa bahay nila Rose ang mamalantsa ng mga damit isang beses sa isang linggo sa halip na mamalantsa ng paunti-unti araw-araw para makatipid sa kuryente.
5. Ang batang si Mario ay aktibong sumasali sa *Tree Planting Program* ng barangay upang maiwasan ang pagbaha at pagguho ng lupa.

Aralin 1 Pagpapahalaga at Pananagutan sa Pinagkukunang -Yaman

Ang Pilipinas ay sagana sa likas na yaman na maaring ipanustos sa mga pangangailangan ng mga Pilipino. Bahagi ito ng masaganang Pinagkukunang-yaman ng bansa.

Dahil sa mga pagbabago, ang mga likas na yaman, nanganganib na maubos at tuluyang mawala. Upang mapangalagaan ang mga pinagkukunang-yaman dapat nating isaisip at isagawa ang pagpapahalaga dito para sa likas-kayang pag-unlad. Kailangan rin na paunlarin ang pinagkukunang-yaman sa pamamagitan ng pagiging mapanagutan at pagpapahalaga sa kabuhayan.

Balikan

Natatandaan mo pa ang ating nakalipas na aralin? Halika't alalahanin ang mga ito.

Panuto: Balikan ang mga natatanging Pilipino na karapat-dapat tularan. Itala ang kanilang mga katangian. Gawin ito sa iyong sagutang papel.

Natatanging Pilipino	Katangian ng mga Tauhan na dapat tularan
1. Kesz Valdez	
2. Lea Salonga	
3. Manny Pacquiao	
4. Efren "Bata" Reyes	
5. Wang-od Oggay	

Tuklasin

Panuto: Basahin at unawain ang naging usapan ng mga magkakaibigan at sagutin ang mga tanong. Isulat ito sa sagutang papel.

Ang Masayang Karanasan

Tagpo: Masayang pumunta sa tabing-dagat sina Maria, Glen at Rosie upang manguha ng kabibe.

Maria: Wow! Napakagandang tingnan ang tabing-dagat at masarap ang simoy ng hangin.

Glen: Hmmn, palibhasa ang mga tao dito ay disiplinado, palagi nilang nililinis ang dalampasigan.

Rosie: Sana ganoon din ang gawin sa ating barangay.

Maria: Oo nga! Lahat naman tayo ay naghahangad ng malinis at walang polusyon na lugar, di ba?

Glen: Sabagay.....

Umuwing masaya ang magkaibigan. Nakasalubong nila ang kanilang kamag-aral na si Mario na may bitbit na basura.

Rosie: Saan mo itatapon iyan Mario?

Mario: Siyempre sa ilog! Bakit?

Rosie: Alam mo ba na bawal magtapon ng basura sa ilog? Ito'y nakakasira ng ating kalikasan.

Mario: Bakit naman?

Rosie: Dahil sa mga basura na iyong itatapon, ito'y magiging sanhi ng polusyon. Maraming mga isda ang mamamatay at magiging marumi ang tubig.

Glen: Hindi lang yan, tuwing sasapit ang tag-ulan ay maaring umapaw ang tubig sa ating kabahayan at magbaha, maaari pa tayong magkasakit. Ang baha ay mapaminsala. Ito'y makakasira ng ating mga ari-arian at maari itong maging dahilan ng pagkasawi ng mga buhay.

Mario: Ah, ganoon ba! Salamat, Rosie at Glen! Dahil sa mga sinabi ninyo, ako ay naliwanagan. Ano kaya ang mabuti kong gawin sa mga basurang ito?

Maria: Maaari mo munang pagbukod-bukurin ang mga basura. Ibukod mo ang mga nabubulok sa mga di-nabubulok.

Rosie: At ang basurang nabubulok ay pwede mong gamiting pataba sa mga pananim at ang di-nabubulok ay puwede mo pang gamitin muli at maari kang mag *recycle*.

Glen: Halika, Mario tulungan ka namin!

Mario: Maraming salamat sa inyo! May natutunan na naman ako sa araw na ito.

Panuto: Basahin at sagutan ang mga tanong.

1. Ilarawan ang lugar na pinuntahan ng mga bata.
2. Ano-ano ang kanilang nararamdaman sa kanilang nakita?
3. Paano nila natulungan si Mario na hindi na magtapon ng basura sa ilog?
4. Ano-ano ang payong ibinigay nila kay Mario?
5. Paano ipinakita ng magkakaibigan ang pagpapahalaga sa ating pinagkukunang-yaman?
6. Bilang isang bata, paano mo maipapakita ang iyong pagpapahalaga at pananagutan sa ating likas yaman?

Suriin

Ang Likas-kayang Pag-unlad

Ang likas-kayang pag-unlad (*sustainable development*) ay ang tamang pagtugon sa mga pangangailangan at mithiin ng mga tao sa lipunan nang may pagsasaalang-alang sa kapakanan ng susunod na henerasyon. Makakamit ang ang layuning ito sa pamamagitan ng wastong paggamit ng mga pinagkukunang-yaman at pangangalaga sa kapaligiran.

Narito ang ilang mga paraan ng pangangalaga sa likas na yaman.

1. Magtanim ng mga punong kahoy bilang kapalit ng mga pinutol sa kagubatan.
2. Panatilihing malinis ang kapaligiran.
3. Mahigpit na ipagbawal ang pagkakaingin
4. Wastong paggamit at pagtitipid ng tubig
5. Pangalagaan ang mga anyong-tubig sa paligid
6. Matutuhan ang simple at responsableng paggamit ng mga materyal na bagay.
7. Pagbubukod ng mga basura mula sa nabubulok at di-nabubulok.
8. Isagawa ang 4R's (*Reduce, Reuse, Recycle, Replace*).
9. Sumunod sa mga panuntunan at mga batas na ipinatutupad tungkol sa pangangalaga ng kapaligiran.
10. Hikayatin ang mga kabataan sa mapanagutang paggamit ng mga pinagkukunang-yaman at konserbasyon ng kalikasan.

Matatamasa ang tunay na likas-kayang pag-unlad sa pamamagitan ng mga pagpapahalaga at pagiging mapanagutan sa paggamit ng mga pinagkukunang-yaman. Magkatugon ang pangangailangan ng tao at kalikasan sa isa't isa. Kapwa nakasalalay sa tao at kalikasan ang pananatili o patuloy ng buhay sa daigdig. Ang mga tao sa lipunan ay inaasahang maging makakalikasan at magpatuloy sa pangangalaga sa likas-yaman upang matugunan ang pangangailangan ng tao sa kasalukuyan at sa henerasyon ng kinabukasan.

Pagyamanin

Gawin 1

Panuto: Gumuhit ng isa sa mga paraan ng pangangalaga sa likas na yaman kung paano ka makatutulong bilang batang may malasakit at pagpapahalaga sa pinagkukunang yaman. Sundin ang mga nakasaad sa rubrik para makuha ang ninanais na iskor.

Pamantayan	5	3	1
Nilalaman	Naipapakita ang mga paraan ng pangangalaga at pagmamalasakit sa likas na yaman.	Di gaanong naipapakita ang mga paraan ng pangangalaga at pagmamalasakit sa likas na yaman.	Hindi naipapakita ang mga paraan ng pangangalaga at pagmamalasakit sa likas na yaman.
Kabuuang Presentasyon	Malinis at maayos ang kabuuang presentasyon o pagguhit.	Di gaanong nalinis at maayos ang kabuuang presentasyon o pagguhit.	Hindi malinis at maayos ang kabuuang presentasyon o pagguhit.

Gawain 2

Panuto: Basahin at unawain ang mga sitwasyon. Isulat ang **Tama**, kung ang ipinapahiwatig sa bawat bilang ay nagpapakikita ng wastong paggamit ng pinagkukunang-yaman at **Mali** kung hindi ipinapakita ang pagpapahalaga sa pinagkukunang-yaman. Isulat ang sagot sa inyong sagutang papel.

1. Si Amanda ay nagtitinda ng tubig ng niyog. Ang natirang tubig na hindi naibenta ay ginagawa niyang suka na pampaasim ng pagkain.
2. Si Mang Kanor ay isang mangingisda na gumagamit ng lambat na may malaking butas sa pangingisda.
3. Masagana ang ani ni Mang Karding dahil gumamit siya ng organikong pataba.

4. Paglililok ang kabuhayan ng pamilya ni Mang Andres kailangan niya ng magandang uri ng tabla para dito. Sinisiguro niya na ang kahoy na kaniyang ginagamit ay nasa tamang gulang na at ito'y hindi kabilang sa mga kahoy na bawal putulin.
5. Kilala ang Benguet sa sariwang mga gulay at bulaklak. Ang mga tao dito ay umaasa sa kanilang mga pananim kaya ito'y matiyaga nilang inaalagaan.

Isaisip

Panuto: Basahin at unawain ang mga tanong. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

1. Ano-ano ang limang paraan ng pangangalaga sa likas na yaman?

2. Bakit kailangan magkaroon tayo ng pagpapahalaga at pananagutan sa kabuhayan at pinagkukunang-yaman?

3. Bilang isang mag-aaral, ano ang iyong gagawin upang makakatulong sa pagtiyak na ang susunod na henerasyon ay may pinagkukunang-yaman para sa kanilang kabuhayan?

Isagawa

Panuto: Sumulat sa inyong kuwaderno ng isang pangako kung paano mo maipapakita ang pagiging mapanagutan sa kabuhayan at mga pagpapahalaga sa mga pinagkukunang-yaman para sa likas-kayang pag-unlad.

Tayahin

A. **Panuto:** Iguhit ang 😊 kung ang mga sumusunod na gawain ay nagpapakita ng wastong paggamit, pagpapahalaga at pananagutan sa pinagkukunang-yaman at ☹️ naman kung hindi nagpapakita. Isulat ang inyong sagot sa sagutang papel.

- _____ 1. Panghuhuli, pagbebenta at pagpatay sa mga hayop na nanganganib nang mawala (*endangered species*).
- _____ 2. Pagkakaingin o pagsusunog ng mga puno sa kagubatan at kabundukan.
- _____ 3. Paggamit ng organikong pataba sa pananim.
- _____ 4. Paggawa ng plorera o bolpen *holder* galing sa lalagyan ng *shake*.
- _____ 5. Pagkukumpuni ng nasisirang tubo ng tubig.

B. Basahin ang mga pangungusap at sagutin ang mga tanong.

- 1. Ang bangkang Aurora ay nagdala ng mga bata upang gumawa ng *muro-ami*, ito'y pagkuha ng isda sa pamamagitan ng pagsira ng mga koraless na kanilang tirahan. Ano sa palagay mo ang maaring epekto nito sa mga isda?
- 2. Maraming mga magsasaka ang nagtatanim ng abaka. Ito'y ibinibenta sa mga kompanya na gumagamit nito. Pinipili nila ang puwede nang anihin at patuloy silang nagtatanim. Tama ba ito? Ipaliwanag.
- 3. Isang proyekto ng Sagguniang Kabataan ay ang paglilinis ng dalampasigan. Bilang isang bata dapat mo bang tularan ang kanilang ginagawa? Bakit?

4. Sa tuwing mamalengke si Aling Rosing ay dala-dala niya ang kaniyang bayong. Ano kaya ang dahilan ni Aling Rosing sa pagbibitbit niya ng bayong?
5. Nakagawian ng pamilya Santos ang magsunog ng basura tulad ng plastik at goma sa likod ng kanilang bahay. Dapat bang pamarisan ang kanilang ginagawa? Bakit?

Karagdagang Gawain

Panuto: Basahin ang maikling kuwento. Alamin kung paano ginamit ng mga tauhan nang may pagpapahalaga at pananagutan ang kanilang kabuhayan at pinagkukunang yaman.

Ang Trabahong Napili ni Rafael

Bagong *graduate* si Rafael sa kursong komersyo nais magkaroon kaagad ng trabaho kaya maaga siyang gumising, naligo at kumain ng kaniyang almusal pagkatapos ay nagbihis ng maayos angkop para sa pag-*apply* ng trabaho, kinuha niya ang kaniyang *folder* na may lamang mga papeles at agad nagsakay ng traysikel papunta sa *target* niyang kompanyang gustong trabahuan.

Pagdating niya sa opisina marami nang nakapilang mga aplikante. Medyo kinabahan siya ng kunti ngunit sa kaniyang isip dapat maging matatag siya. Ilang sandali pa ay tinawag na ang kaniyang pangalan. Nakita niyang nakamasid sa kaniya ang isang istriktong mukha ngunit may malumanay na tinig, “umupo ka” matipid na umupo si Rafael. Maraming tanong ang itinanong sa kaniya at kampante siyang nasagot lahat iyon. Ngunit may isang tanong na muntik na siyang hindi makasagot at ito iyon. “Kung halimbawa ikaw ay tatanggapin ko at ilagay ka sa *field* payag ka ba?” at dahil gustong gusto ni Rafael na magkatrabaho ay sumagot siya ng Oo!

Natanggap si Rafael bitbit ang kaniyang maleta ay pinuntahan niya ang *field*. Ito'y isang malapad na plantasyon ng mangga na kung saan inasign siya bilang isang *quality controller*. Sinabihan siya ng lahat ng kaniyang mga tungkulin sa loob ng plantasyon.

Binigyan siya ng namamahala ng plantasyon ng sarili niyang kwarto na pansamantala niyang tirahan habang doon siya nagtatrabaho. Kaagad linagay niya ang kaniyang mga gamit at pumunta na siya sa kaniyang trabaho.

Pinipili nang maigi ni Rafael ang mga mangga ayon sa laki. Ang mga manggang sobrang hinog ay ginagawang mango jam ng ibang mga trabahador at kasabay itong linalagay nila sa karton at ipinapadala sa grocery store na siyang may-ari ng plantasyon. Ang mga naipong balat ng mangga ay linalagay nila sa tambakan ng nabubulok na basura at ito ang kanilang ginagawang pataba sa mga mangga.

Nararamdaman ni Rafael na siya ay masaya sa kaniyang trabaho at hindi siya nagkamali sa pagsagot ng Oo sa taong nag *interview* sa kaniya.

Mga Tanong:

1. Paano ginamit ni Rafael na may pagpapahalaga ang kaniyang kabuhayan?
2. Anong ginawa ng mga trabahador na nagpapakita ng nagpapahalaga sa pinagkukunang yaman?
3. Paano napapa-unlad ng isang tao ang kaniyang kabuhayan gayundin ang mga pinagkukunang-yaman?
4. Ano-ano ang mga pagpapahalagang maaaring tularan sa buhay ni Rafael?
5. Kung ikaw si Rafael, paano mo pauunlarin ang iyong kabuhayan at ang mga pinagkukunang-yaman sa iyong kapaligiran?

Susi sa Pagwawasto

Subukin	
A. 1. / 2. X 3. x 4. / 5. /	<p>B.</p> <p>1. <u>Maiingat syang sumulat sa kaniyang kuwadermoat sulatang papel, nakatipid siya sa paggamit ng maraming papel</u></p> <p>2. <u>Paso na may ibat-ibang kulay taniman ng mga bulaklak</u></p> <p>3. <u>Tumbler ang sinisidlan ni Maria ng kaniyang tubig inumin, naiwasan ang paggamit ng disposable plastic.</u></p> <p>4. <u>Nakagawian sa bahay nila Rose ang mamalantasa ng mga damit isang beses sa isang lingo</u></p> <p>5. <u>aktibong sumasali sa Tree Planting Program ng baranggay</u></p>
Tayahin 1. ☹️ 2. ☹️ 3. ☹️ 4. ☹️ 5. ☹️	Gawain 2 1. Tama 2. Tama 3. Tama 4. Tama 5. Tama

Sanggunian

Ylarde, Zenaida R and Peralta, Gloria A. 2016. *Ugaling Pilipino sa Makabagong Panahon*. Edited by Gloria A. Peralta. Quezon City, Metro Manila: Vibal Group Inc.

Sustainable development. (n.d.). UNESCO.

<https://en.unesco.org/themes/education-sustainable-development/what-is-esd/sd>

The four Rs: Review, reduce, reuse, recycle. (n.d.). Mass Audubon.

<https://www.massaudubon.org/news-events/publications/explore/past-issues/spring-2019/the-four-rs>

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

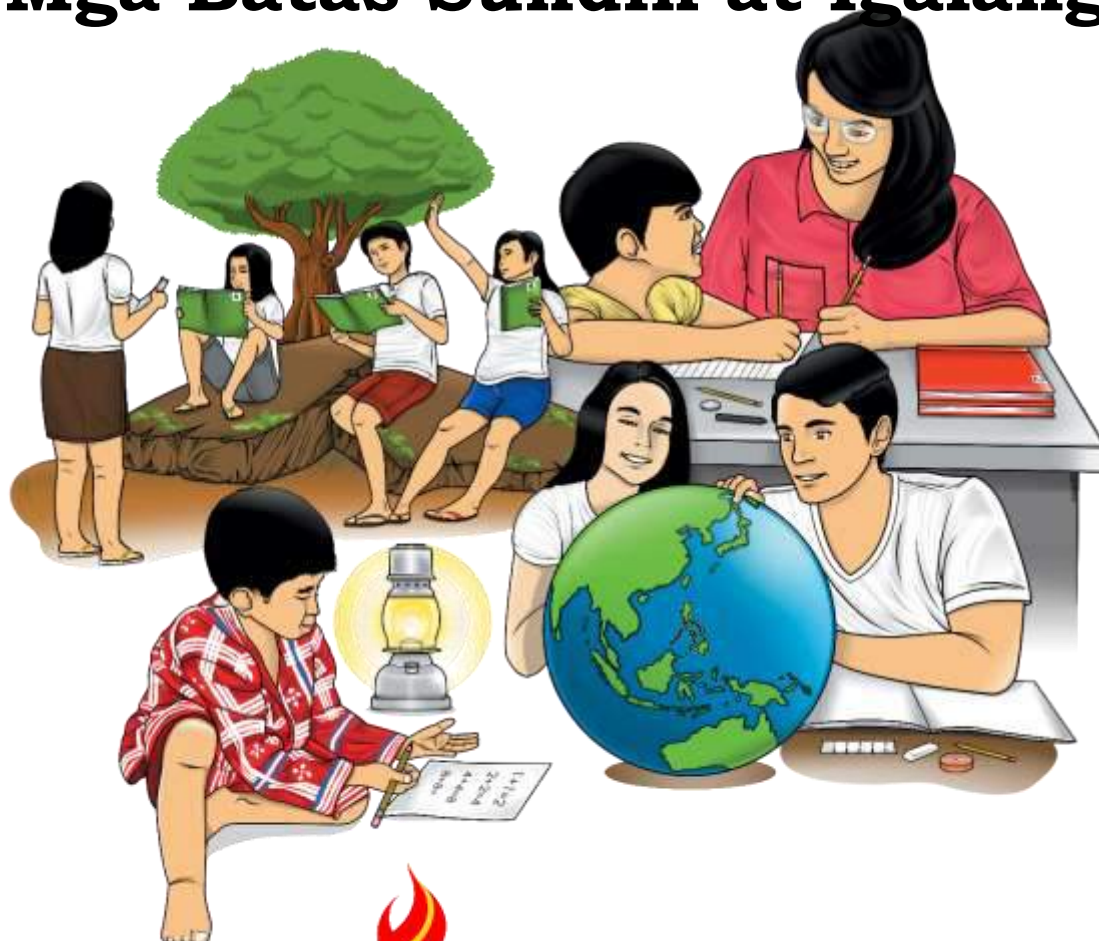
Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikatlong Markahan – Modyul 3
Kalikasan ay Pagmalasakitan,
Mga Batas Sundin at Igalang

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikaanim na Baitang
Alternative Delivery Mode

Ikatlong Markahan – Modyul 3: Kalikasan ay Pagmalasakitan, Mga Batas
Sundin at Igalang

Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Susana M. Gonzales	
Editors:	Ida Flor C. Ferraris, Baby Alleah S. Mercado	
Tagasuri:	Lani A. Palma, Lenie D. Diamante	
	Miriam Lima, Annamor M. Eleccion	
Tagaguhit:	Anthony Cordilla	
Tagalapat:	Japeth N. Pagonzaga,	
	Llaine Grace B. Coronel, Jose Karrlo G. Barro	
	Vergel Junior C. Eusebio	
Tagapamahala:		
	Ma. Gemma M. Ledesma	Renato T. Ballesteros
	Josilyn S. Solana	Regie B. Sama
	Elena P. Gonzaga	Ronie T. Tababa
	Donald T. Genine	Annamor M. Eleccion
	Miriam T. Lima	Lani A. Palma

Inilimbag sa Pilipinas ng Department of Education – Region VI

Office Address: Duran Street, Iloilo City

Telefax: (033) 336-2816 (033) 509-7653

E-mail Address: region6@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikatlong Markahan – Modyul 3
Kalikasan ay Pagmalasakitan,
Mga Batas Sundin at Igalang**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Ang modyul na ito ay dinisenyo at isinulat para makatulong sa iyo upang higit mong maunawaan ang kahalagahan ng kalikasan at makatulong ka sa pangangalaga nito sa pamamagitan ng pagsunod sa mga kaugnay na batas at programa nito.

Sa modyul na ito, inaasahang maipamamalas mo ang sumusunod na kaalaman, kakayahan, at pag-unawa.

- a. Nakapagpapakita ng tapat na pagsunod sa mga batas pambansa at pandaigdigang tungkol sa pangangalaga sa kapaligiran. **(EsP6PPP-III-f-37)**

Subukin

A. Panuto: Kumpletuhin ang bawat pangungusap. Isulat ang titik nang tamang sagot sa sagutang papel.

1. Ang RA 9147 ay tungkol sa _____.
 - A. pagdedeklara ng *national park*
 - B. konserbasyon at pagbibigay ng proteksyon sa maiilap na hayop
 - C. tamang paraan ng pangongolekta at pagbubukod-bukod ng basura
 - D. pagkakaroon ng regulasyon sa pangongolekta at pangangalakal ng maiilap na hayop
2. Ang *Philippine Clean Air Act* ay tungkol sa _____.
 - A. pagpapanatili ng ecological diversity
 - B. pagkilala sa kalinisan ng hangin para sa mamamayan
 - C. pananaliksik upang mapanatili ang *biological diversity* ng bansa
 - D. pagpapanatili ng malinis at ligtas na hanging nilalanghap ng mga mamamayan at pagbabawal sa mga gawaing nagpadumi sa hangin

3. Ang Batas Pambansa 7638 na nagtatag ng *Department of Energy (DOE)* ay naglalayong _____.
- A. ipagbawal ang mga gawaing nagpapadumi sa hangin
 - B. mapanatili at masuportahan ang buhay at pag-unlad ng tao
 - C. panatilihin ang *natural biological* at physical diversities
 - D. isaayos, subaybayan, at isakatuparan ang mga plano at programa ng pamahalaan sa eksplorasyon, pagpapaunlad, at konserbasyon ng enerhiya
4. Ipinasa ang *RA 7586 (National Integrated Protected Areas System Act of 1992)* upang_____.
- A. Protektahan ang mga *endangered* na hayop
 - B. Pangalagaan ang mga katubigan at nananahan dito.
 - C. Tumuklas ng iba pang mga halaman at hayop na taal sa Pilipinas.
 - D. Tiyakin ang patuloy at ligtas na pananahan ng mga halaman at hayop na taal o endemiko sa Pilipinas.
5. *RA 9003 (Ecological Solid Waste Management Act of 2000)* ay naglalayong maisagawa ang _____.
- A. tamang paraan ng pangongolekta at pagbubukod-bukod ng mga *solid waste*
 - B. pangongolekta ng hindi pinaghiwa-hiwalay na basura at pagsunog nito
 - C. pagbabaon ng mga basura sa lugar na binabaha
 - D. pagtatambak ng basura sa mga pampublikong lugar

B. Panuto: Isulat ang **Tama** kung ang mga larawan sa bawat bilang ay nagpapakita ng tapat na pagsunod sa batas para sa pangangalaga ng kalikasan at **Mali** naman kung hindi. Isulat ang iyong sagot sa inyong sagutang papel.

1. _____

2. _____

2. _____

4. _____

5. _____

Aralin

1

Kalikasan ay Pagmalasakitan, Mga Batas Sundin at Igalang

Ang kalikasan ang nagkakaloob sa tao ng kaniyang pangangailangan para mabuhay. Karapat-dapat lamang na ingatan at pangalagaan niya ito. Nakasalalay sa biyaya ng kalikasan ang patuloy nating pag-iral habang ang pangangalaga at pag-iingat nito ay tungkulin naman natin. Ang *global warming*, *climate change*, *forest fire*, at *fish kill* ay ilan lamang sa mga suliraning pangkalikasang nararanasan natin ngayon, bunga ng pag-abuso, at pagpapabaya sa kalikasan. Mahalagang matuto tayong magmalasakit sa ating kapaligiran at sa biyaya ng kalikasan dahil dito tayo nananahan.

Sa modyul na ito ay matututuhan mo na ang tapat na pagsunod sa batas pangkalikasan ay isang mabisang paraan ng pagpapakita ng malasakit sa kapaligiran, kapwa, bansa at sa daigdig.

Balikan

Panuto: Lagyan ng **tsek (/)** kung ang pangungusap o parirala ay nagpapakita ng wastong paggamit ng pinagkukunang-yaman at **ekis (X)** kung hindi. Isulat ang sagot sa inyong sagutang papel.

- _____ 1. pagpapalit ng mga punong pinuputol sa kagubatan
- _____ 2. pagpapanatili ng kalinisan ng kapaligiran
- _____ 3. pagkakaingin ng mga puno sa kagubatan
- _____ 4. wastong paggamit at pagtitipid ng tubig
- _____ 5. pangangalaga sa anyong-tubig sa paligid
- _____ 6. simple at responsableng paggamit ng mga bagay
- _____ 7. pagbubukod ng mga basurang nabubulok at di-nabubulok
- _____ 8. pagsasagawa ng 3R's (*Reduce, Reuse, Recycle*)
- _____ 9. pagsunod sa mga panuntunan at batas na ipinatutupad tungkol sa pangangalaga ng kapaligiran
- _____ 10. patuloy na pagtanim ng mga halaman at puno

Tuklasin

Ang kalikasan ay biyayang galing sa ating Panginoon. Ito ay ang tanging yaman na dapat nating lahat pangalagaan dahil dito nakasalalay ang ating buhay.

Panuto: Basahin ang tula sa ibaba. Tuklasin kung paano natin maipapakita ang tapat na pangangalaga sa kapaligiran.

Ang Ating Kalikasan

ni Pilsen Kate E. Advincula

Ang ganda ng ating kalikasan
Kagandahan na tayong lahat ay gustong masaksihan
Para sa kinabukasan nating mga kabataan
Kaya't ating lahat na sikaping pag-ingatan.

Kapaligiran natin ay panatiliing ligtas
Mula sa maliit na insekto hanggang sa agilang matalas;
Gubat ng yaman sa bundok matatagpuan
Dapat nating protektahan, magpakailan pa man.

Ang silbi ng kagubatan ay hindi matatawaran
Nakasalalay ang kaligtasan ng buhay ng sangkatauhan
Tirahan ng mga ibon, hayop, puno, at mga halaman
Sariwang hangin binibigay, dulot ay katiwasayan ng isip at kasaganaan.

Asul at malawak na karagatan
Sa malalaki at maliliit na isda mayaman
Sariwang pagkaing-dagat at pangkabuhayan
Lahat ng ito'y ating makakamtan.

Ang pagbabagong inaasam asam
Kung nais nating lahat makamtan
Kapaligiran, kalikasan halina't pagandahin
Wag maging sakim at ito'y wag abusuhin.

Panuto: Basahin at unawain ang mga tanong. Pagkatapos, sagutin ang mga tanong. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

1. Bakit kailangang ingatan ang kalikasan?
2. Bakit maituturing na gubat ng yaman ang kabundukan?
3. Ano ang kabutihang naidudulot ng hanging malinis at sariwa?
4. Paano mo maipapakita ang tapat na pangangalaga sa kapaligiran?

Suriin

Kapag napangalagaan natin ang kalikasan, matitiyak natin na hindi lamang ang mga tao sa kasalukuyan ang makakapamuhay nang maayos kundi pati na rin ang mga tao sa susunod pang mga salinlahi. Narito ang mga batas para sa kalikasan upang maisakatuparan ang pangangalaga sa kalikasan na kailangang suportahan at sundin.

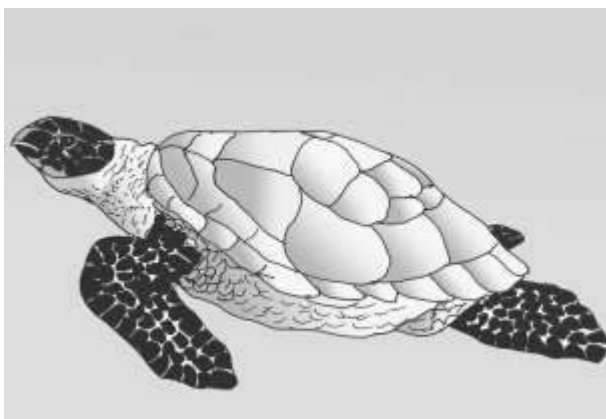
Mga Batas Pambansa at Pandaigdigang tungkol sa Pangangalaga sa Kalikasan

1. RA 9147 (Wildlife Resources Conservation and Protection Act of 2001)

Ang batas na ito ay nagbabawal sa pagpatay, pananakit, pangongolekta, pagbebenta, at pagbiyahe ng anumang *wildlife species* na itinuturing na *endangered* at nanganganib na maubos.

Nagtatakda ang batas na ito ng regulasyon sa pangongolekta at pangangalakal ng mailap na hayop at paglalaan ng pondo sa pananaliksik upang mapanatili ang *biological diversity* ng bansa.

Narito ang ilang mga halimbawa ng mga uri ng hayop na itinuturing na *endangered* at nanganganib na maubos:

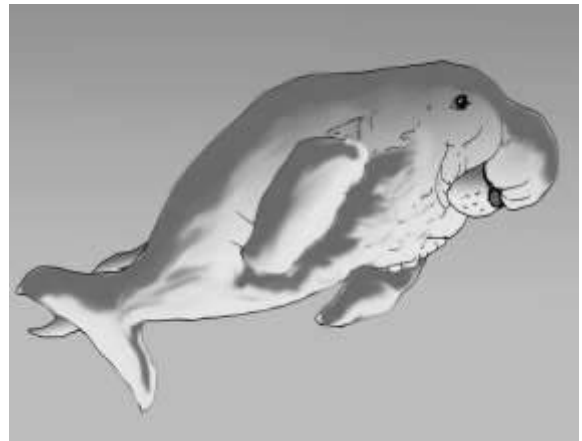
Pawikan or Hawksbill Sea Turtle (Scientific Name: Eretmochelys Imbricata)

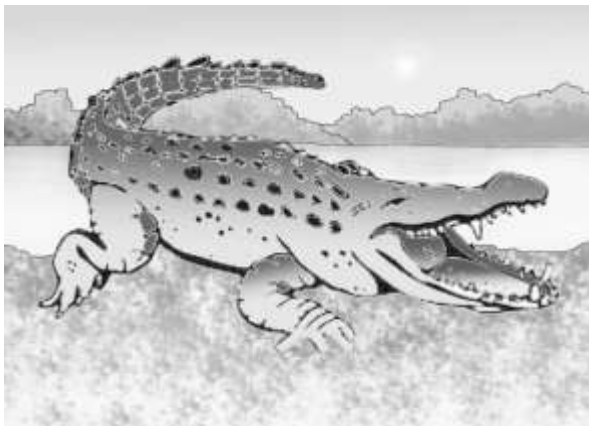
Haribon or Philippine eagle (scientific name: Pitheophaga jefferyi)

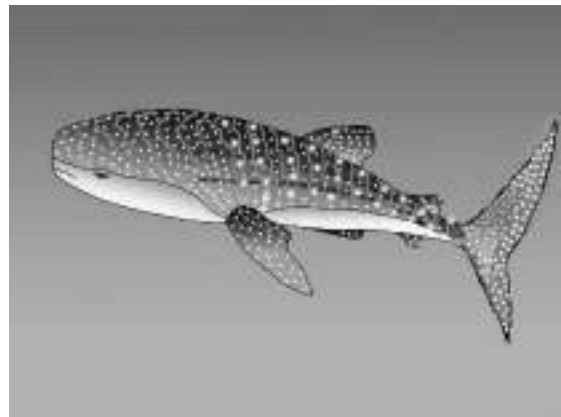
Tamaraw or Mindoro dwarf buffalo (scientific name: Bubalus mindorensis)

Dugong or sea cow (scientific name: Dugong dugon)

Mindoro crocodile (scientific name: Crocodylus mindorensis)

Butanding or whale shark (scientific name: Rhincodon)

2. RA 7586 (National Integrated Protected Areas System Act of 1992)

Layunin ng batas na ito na pahalagahan at protektahan ang mga lugar ng mga hayop at halaman na nanganganib ng mawala, at mapanatili ang likas na balanse ng biyolohikal at pisikal na balanse. Sakop nito ang mga prenoklamang pambansang parke o liwasan, kanlungan, at santuwaryo ng mga hayop at isda, reserbasyon ng kalikasan, *reservoir* ng *mangrove*, reserbasyon ng *watershed*, at mga protektadong *landscape at seascapes*.

Kinikilala ng batas na ito ang matinding kahalagahan ng pag-aalaga at pagprotekta sa *natural* na biyolohikal at pisikal na pagkakaiba-iba ng kapaligiran.

Mga Halimbawa:

Hilagang Negros Natural Park

Source: https://en.wikipedia.org/wiki/Northern_Negros_Natural_Park

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Puerto-Princesa Subterranean River National Park

Photo credit: MJ Presbitero

3. Batas Pambansa 7638 (Department of Energy Act of 1992)

Ang batas na ito ay inaprobahan upang isaayos, subaybayan, at isakatuparan ang mga plano at programa ng gobyerno sa paggalugad, pagpapaunlad, at pangangalaga ng enerhiya. Nilalayon ng batas na ito na isaayos at isakatuparan ang pagpapaunlad ng enerhiya ng Pilipinas. Upang makasiguro na patuloy at sapat ang *supply* ng enerhiya at makatutugon sa pagpapaunlad ng kabuhayan ng bansa. Humigit kumulang labintatlong porsyento (13%) ang pamilyang walang kuryente sa buong mundo. Kung kaya't hinihikayat ang paggamit ng solar power. Ang *solar energy* ay maaaring maging isang mahusay na opsyon para sa maraming sambahayan – binabawasan nito ang paggamit ng *fossil fuel*, binabawasan ang polusyon sa hangin at hindi na umaasa sa karaniwang mga tagasuplay ng enerhiya.

Ang *solar* na enerhiya ay ilaw at init mula sa araw na gumagamit ng teknolohiya tulad ng *solar panel*, *photovoltaics*, *solar thermal energy* at *solar* arkitektura. Isa sa mga halimbawa ay ang *Cadiz Solar Power Plant* na matatagpuan sa Cadiz, Negros Occidental, Philippines.

3. RA 8749 (“Philippine Clean Air Act” of 1999)

Ang batas na ito ay naglalayong mapanatiling malinis at ligtas ang hanging nilalanghap ng mga mamamayang Pilipino. Ang DENR ay inaatasan ng batas na magsagawa ng mga patakaran at programa upang epektibong makontrol at mapigilan ang polusyon sa hangin sa bansa upang sumubaybay sa kalidad ng hangin at magtakda ng pinakamainam na paraan para masabi kung paano mas lilinis ang hangin.

Sa bawat paggawa natin ng mga pagpapasiya araw-araw makatutulong na mabawasan ang *air pollution* kung magtitipid tayo ng enerhiya katulad ng pagrecycle ng papel, plastik, mga bote, karton, at mga latang *aluminum*. Dito nakatitipid sa enerhiya at nakababawas sa paglikha ng mga emisyon. Pumili ng mga modelo ng mga sasakyan na matipid at di-gaanong nagbubuga ng polusyon, kapag maaari, sumakay sa pampublikong sasakyan, maglakad, o magbisikleta, at maari ring manood ng telebisyon upang ang mga *forecast* tungkol sa kalidad ng hangin, na nagsasabi kung gaano kalinis o karumi ang inyong hangin, at ang mga problema sa kalusugan na kaakibat nito ay malaman. Karapatan nating makalanghap ng malinis at sariwang hangin upang maging malusog ang katawan ng buong sambayanan.

5.RA 9275 (Philippine Clean Water Act Of 2004)

Ang batas na ito ay para sa proteksiyon, preserbasyon, at pagpapanumbalik ng kalidad ng malinis na tubig dagat. Ito ay magagamit sa pagpapanatili ng kalidad ng tubig. Ito rin ay angkop sa pagkontrol ng polusyon mula sa lupa batay sa pinagkukunan. Isinasaad din sa ilalim ng batas na ito, na ang kalidad ng tubig at mga regulasyon, pananagutan, at parusa.

Ang tubig ay isang mahalagang likas na yaman at dapat pangasiwaan ayon sa tamang pamamaraan. Ngayon, ang pagbabanta ng kakulangan sa sapat na suplay ng tubig ay nararanasan ng karamihan. Ito ay isang mahalagang sangkap ng pag-unlad at dapat na mapakinabangan ng bawat tao.

Ang polusyon sa tubig ay sanhi ng iba’t ibang sakit na maaaring magmula sa tahanan, industriya, at agrikultura. Isang kadahilanan din ang paglaki ng populasyon, pagdami ng gawaing pang-industriya, at ang kakulangan ng sistema ng pangangalaga sa yamang-tubig. Ang polusyon sa tubig ay isa sa pinakamalubhang problema sa iba’t ibang panig ng bansa na dumadanas ng kakulangan sa tubig tuwing panahon ng tagtuyot at tag-init.

6. RA 9003 (Ecological Solid Waste Management Act of 2000)

Ang batas na ito ay nagsasaad ng tamang paraan sa wastong pamamahala ng mga basura - paghiwa-hiwalay ng nabubulok, di nabubulok, *recycling* at

special waste sa mga barangay. Ito ay naglalayon na pangalagaan ang kalusugan ng publiko at kapaligiran, paggamit ng mga maka-kalikasang pamamaraan, at pangangalaga ng likas-yaman.

Ang pag-iwas o pagbawas sa pagtatapon, gaya ng pagkompost, *recycle*, proseso ng *green charcoal*, atbp. Bago ang koleksyon, *treatment*, at pagtapon ng mga basura, ito ay maayos na paghiwa-hiwalayin, pagbiyahe, pag-imbak upang hindi na gagamit ng *incineration* o pagsusunog. Ito ay malaking tulong sa paglilimita ng pagkalat ng basura na nakasisira sa ating kapaligiran.

Sa pamamagitan ng partisipasyon ng bawat miyembro ng tahanan, pribadong sektor, sa pakikipagtulungan ng pamahalaang pambansa, ibang pamahalaang lokal, *non-government organization (NGOs)*, at pribadong sektor at pampublikong partisipasyon magiging madali ang pamamahala ng basura.

Pagyamanin

Gawain 1

Ang “*Plastic and Styrofoam-Free Baguio City Ordinance*” Ordinance No. 36 series of 2017 ay isang panukalang nag-uutos sa lahat ng mga paaralan at tanggapan ng pamahalaang lungsod na panatilihin ang patakaran na “*No Plastic Bag No Styrofoam*” sa kanilang tanggapan o lugar ng paaralan kasama ang mga kaganapan. Hinihimok ang mga magulang na gumamit ng *reusable* at *washable* na mga lalagyan at kagamitan para sa pagkain / baon ng kanilang mga anak sa paaralan. Gumawa ng *poster* na nagpapakita ng pagsuporta at pagtaguyod sa nasabing ordinansa. Iguhit ang *poster* sa kahon sa ibaba. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

Gawain 2

Panuto: Basahin at suriin ang bawat sitwasyon. Isulat ang titik ng tamang sagot na nagpapakita ng tapat na pagsunod sa mga batas. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

1. Si Mang Kardo ay negosyante ng mga hayop na nanganganib nang mawala. Kapag nagpatuloy siya sa ganitong uri ng trabaho, _____.
 - A. sasaya ang buo niyang pamilya
 - B. yayaman sila
 - C. makukulong siya
 - D. kikita siya nang malaki
2. Nais ni Maria na mapanatili ang kalinisan at kalusugan ng bawat isa sa pamayanan. Ano ang dapat niyang gawin?
 - A. sunugin ang mga tuyong dahon
 - B. itambak ang mga basura sa silong ng bahay
 - C. itapon ang mga basura sa iisang lalagyan
 - D. paghihiwalay-hiwalayin ang mga basura sa lalagyan
3. Ang mga sumusunod ay dapat gawin para mapangalagaan ang mga katubigan ng bansa maliban sa _____.
 - A. paalalahanan ang nakararami na pangalagaan ang katubigan
 - B. itapon ang mga basura at langis sa mga daluyan ng tubig
 - C. suportahan ang mga programa upang maiwasan ang polusyon sa tubig
 - D. sumunod sa mga tuntunin upang mapangangalagaan ang katubigan
4. Mayroong iskedyul ng pangongolekta ng basura sa lugar nina Lydia. Lunes ay para sa nabubulok at Huwebes naman ang para sa di-nabubulok. Para makuha ang kanilang basura, dapat ay _____.
 - A. ipakuha niya sa basurero ang kanilang basura
 - B. magbayad siya ng tamang buwis
 - C. magbigay siya ng pera sa mga basurero
 - D. paghiwalayin niya ang kanilang mga basura
5. Maitim na usok ang lumalabas sa tambutso ng sasakyan ni Mang Kanor. Ano ang dapat niyang gawin?
 - A. bumili ng bagong sasakyan
 - B. ibenta ang kaniyang sasakyan
 - C. huwag nang gamitin ang sasakyan
 - D. ipaayos ang kaniyang sasakyan

Isaisip

Panuto: Punan ang talahanayan sa ibaba. Isulat sa **hanay B** ang mga nakasaad sa bawat batas sa **hanay A**. Isulat naman sa **hanay C** kung paano maipapakita ang tamang pagsunod sa mga batas na ito.

A Mga Batas Pambansa	B Nakasaad sa Batas	C Paano maipapakita ang tamang pagsunod sa Batas
1. RA 9147		
2. RA 7586		
3. RA 7638		
4. RA 8749		
5. RA 9275		
6 .RA 9003		

Isagawa

Panuto: Ipaliwanag kung bakit dapat sundin at itaguyod ang mga sumusunod na batas. Isulat ang sagot sa iyong kuwaderno.

Mga Batas Pambansa	Mga dahilan kung bakit dapat sundin at itaguyod
1. RA 9147 <i>Wildlife Resources Conservation and Protection Act</i>	
2. RA 7586 <i>National Integrated Protected Areas System Act</i>	
3. RA 7638 <i>Department of Energy Act</i>	
4. RA 8749 <i>Philippine Clean Air Act</i>	
5. RA 9275 <i>Philippine Clean Water Act</i>	
6. RA 9003 <i>Ecological Solid Waste Management Act</i>	

Tandaan

Maipapakita ang pagsunod at pagtupad sa mga batas pambansa at pandaigdigan sa pamamagitan ng pagpapangalaga at pagbibigay proteksiyon sa mga hayop, wastong paggamit ng enerhiya, pananatiling malinis ng hangin at katubigan, at tamang paraan ng pagtatapon ng basura.

Tayahin

Panuto: Sagutin ang mga tanong at isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

1. Maraming kompanya ng konstruksiyon ang kumukuha ng maraming bato at buhangin mula sa mga ilog. Ano ang epekto nito sa kalikasan.

2. Kapag sinusunod natin ang batas Pambansa 9275, ano ang mangyayari?

3. Ang mga uri ng hayop na gaya ng butanding sa dagat, usa sa gubat ay itinuturing na *endangered* at nanganganib nang maubos. Ano ang maaari mong gawin upang maisulong ang Batas Pambansa 9147?

4. Bilang pagtugon sa isinasaad ng Batas Pambansa 7638 o ang Pagtatatag ng Department of Energy (DOE), maraming mga bansa ang gumagamit na ngayon ng enerhiyang solar. Ano kaya ang maidudulot nito sa mundo?

5. Ang RA 9003 (*Ecological Solid Waste Management Act of 2000*) ay nagsasaad ng tamang paraan ng pangongolekta at pagbubukod-bukod ng mga *solid waste*. Bakit kailangang ipatupad ito ng ating pamahalaan?

Karagdagang Gawain

Panuto: Iguhit kung ano ang nais ipahiwatig ng tulang “Ang Ating Kalikasan”
Isulat ang sagot sa sagutang papel.

Susi sa Pagwawasto

<p>Subukin</p> <p>A.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. B 2. B 3. D 4. A 5. A <p>B.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tama 2. Tama 3. Tama 4. Tama 5. Mali 	<p>Balikan</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. / 2. / 3. x 4. / 5. / 6. / 7. / 8. / 9. / 10. / 	<p>Pagymamanin</p> <p>Gawain 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. C 2. D 3. B 4. D 5. D
--	---	---

<p>Tayahin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dahilan ng pagguho ng lupa 2. malayo ang pagkakaroon ng sakit 3. Kapag nakakita ng mga hayop na nanganganib nang maubos ay agad kong ipagbigay alam sa ahensiya na nangangalaga dito tulad ng DENR. 4. Nakababawas sa polusyon sa hangin 5. Upang malaya tayo sa polusyon na dulot ng mga basura.
--

Sanggunian

Zenaida R. Elarde, Gloria A. Peralta EdD. Ugaling Pilipino sa Makabagong Panahon 6. Philippines: Vicarish Publication and Trading, Inc.,2016

Mga website:

Republic Act No. 9147 | GOVPH. (2001, July 30). Official Gazette of the Republic of the Philippines. <https://www.officialgazette.gov.ph/2001/07/30/republic-act-no-9147/>

(n.d.). Official Gazette of the Republic of the Philippines | The Official Gazette is the official journal of the Republic of the Philippines. Edited at the Office of the President of the Philippines Under Commonwealth Act No. 638. <https://www.officialgazette.gov.ph/1992/06/01/republic-act-no-7586/>

Miguel, M. (2019, April 3). DENR panalo Sa kaso Laban Sa illegal wildlife trader. Home. <https://www.denr.gov.ph/index.php/news-events/press-releases/944-denr-panalo-sa-kaso-laban-sa-illegal-wildlife-trader>

Northern Negros natural Park. (2014, October 11). Wikipedia, the free encyclopedia. Retrieved March 19, 2021, from https://en.wikipedia.org/wiki/Northern_Negros_Natural_Park

Republic Act No. 7638. (n.d.). www.doe.gov.ph. <https://www.doe.gov.ph/laws-and-issuances/republic-act-no-7638?ckattempt=1>

History of energy, economy and environment in the Philippines (in Fli.... (2013, January 8). Share and Discover Knowledge on SlideShare. <https://www.slideshare.net/djdevilles/history-of-energy-economy-and-environment-in-the-philippines-in-fiilipino-laguage>

Miguel, M. (2019, January 16). Clean Water Act mahigpit Na ipatutupad Ng DENR para malinis ang Manila Bay. Home. <https://www.denr.gov.ph/index.php/news-events/press-releases/846-clean-water-act-mahigpit-na-ipatutupad-ng-denr-para-malinis-ang-manila-bay>

R.a. 8749. (n.d.). https://lawphil.net/statutes/repacts/ra1999/ra_8749_1999.html

R.a. 9003. (n.d.). The Lawphil Project - Arellano Law Foundation, Inc. https://www.lawphil.net/statutes/repacts/ra2001/ra_9003_2001.html

Plastic bag bans in the Philippines. (2019, March 6). Global Alliance for Incinerator Alternatives. <https://www.no-burn.org/bagbanph/>

Miguel, M. (2019, June 4). World Environment Day ipagdiriwang Sa Pinas, kasabay
Ng paglaban Sa air pollution. Home.
<https://www.denr.gov.ph/index.php/news-events/press-releases/1129-world-environment-day-ipagdiriwang-sa-pinas-kasabay-ng-paglaban-sa-air-pollution>

(n.d.). ILC NES Philippines – ILC's National Engagement Strategy. <https://ilc-nes.ph>

Cadiz solar power plant. (2008, January 15). Wikipedia, the free encyclopedia.
Retrieved March 19, 2021, from
https://en.wikipedia.org/wiki/Cadiz_Solar_Power_Plant

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

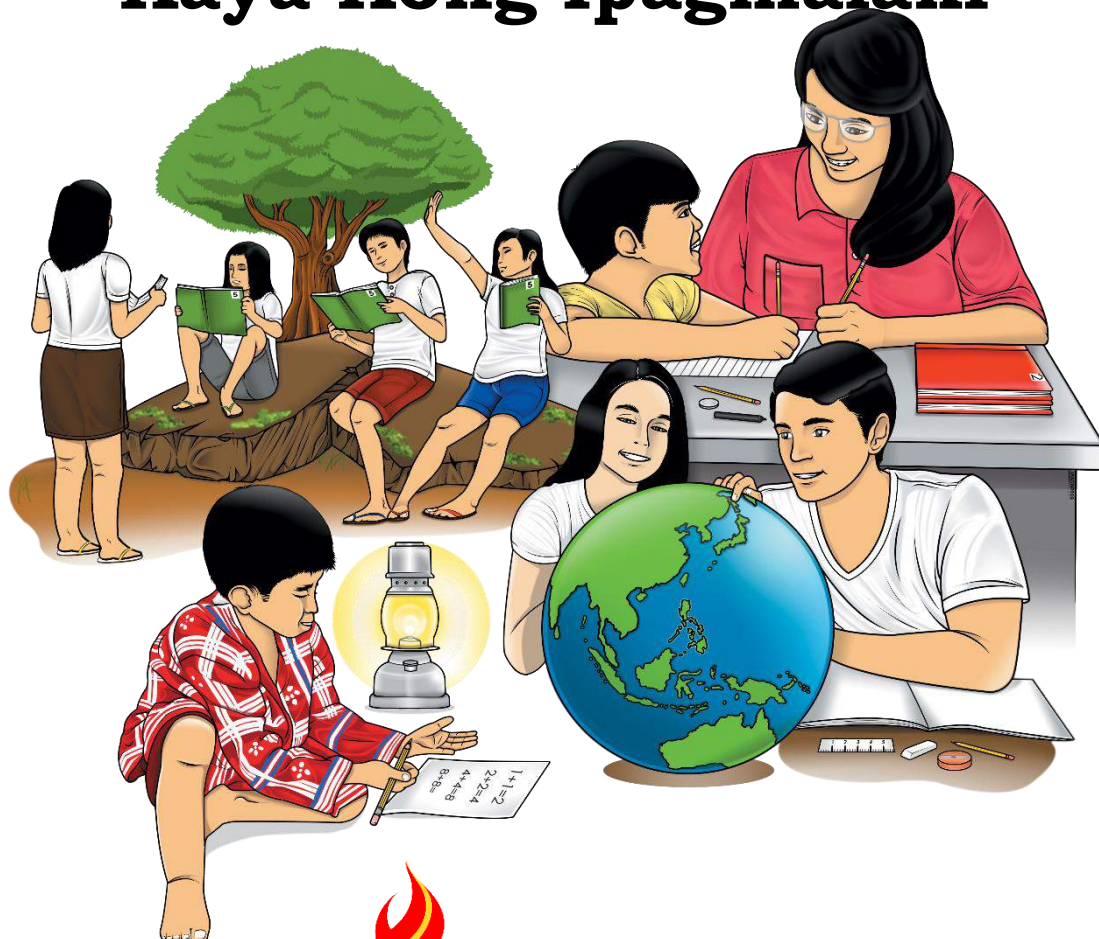
Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikatlong Markahan – Modyul 4

Kalidad ng Aking Gawain, Kaya Kong Ipagmalaki

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikaanim na Baitang
Alternative Delivery Mode
Ikatlong Markahan – Modyul 4: Kalidad ng Aking Gawain, Kaya Kong
Ipagmalaki
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon
Kalihim: Leonor Magtolis Briones
Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Nilda T. Gordevilla	
Editors:	Ida Flor C. Ferraris	
Tagasuri:	Lani A. Palma, Annamor M. Eleccion Miriam T. Lima	
Tagaguhit:	Anthony M. Cordilla	
Tagalapat:	Japeth N. Pagonzaga, Llaine Grace B. Coronel Vergel Junior C. Eusebio	
Tagapamahala:	Ma. Gemma M. Ledesma Josilyn S. Solana Elena P. Gonzaga Donald T. Genine Miriam T. Lima	
	Renato T. Ballesteros Regie B. Sama Ronie T. Tababa Annamor M. Eleccion Lani A. Palma	

Inilimbag sa Pilipinas ng Department of Education – Region VI

Office Address: Duran Street, Iloilo City
Telefax: (033) 336-2816 (033) 509-7653
E-mail Address: region6@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikatlong Markahan – Modyul 4
Kalidad ng Aking Gawain,
Kaya Kong Ipagmalaki**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Ano ang inaasahang maipamamalas mo?
Ano ang mga gawain na kaya mong ipagmalaki?

Ang etiko sa paggawa ay isang puhunan sa pag-angat sa buhay. Sa lahat ng iyong mga gawain sa anumang produkto o serbisyo, kailangan isagawa natin ang mga ito nang may tiyaga, pagkamalikhain, pagmamahal, disiplina sa sarili, at higit sa lahat may hangaring makasunod sa mga panuto o pamantayan sa pag-angat sa kalidad ng produkto o serbisyo. Sa ganitong paraan maaari mong maipagmalaki kahit kanino ang anumang natapos na gawain na naaayon sa mataas na kalidad.

Ang lahat na mga gawain, serbisyo, o produkto ay maaari mong maipagmalaki kahit kanino. Upang lubos na maipagmalaki ang mga ito napakarami mong dapat maunawaan tungkol dito.

- a. Sa modyul na ito, inaasahang maipagmamalaki ang anumang natapos na gawain na nakasusunod sa pamantayan at kalidad. **(EsP6-PPP-IIIg-38)**

Subukin

Bilang panimula ay subukin mo ang iyong sarili sa mga konseptong iyong matutunan sa araling ito. Mahalaga ang bahaging ito upang mataya ang iyong kaalaman at kasanayan sa konseptong pag-aaralan.

Panuto: Suriin ang mga pangungusap, tukuyin kung ang bawat pahayag ay nagpapakita ng pagsunod sa etiko sa paggawa. Lagyan ng **tsek (/)** kung ito ay nagpapakita ng pagsunod at **ekis (x)** naman kung hindi.

- _____ 1. Pagpasa ng proyekto sa guro sa takdang oras.
- _____ 2. Pagpapabuti ng ginagawa upang maipagmalaki ito.
- _____ 3. Ang sapat na paggugol ng oras sa paggawa ng proyekto upang maging maganda at maayos ito.
- _____ 4. Pagsunod sa pamantayan sa paggawa upang lumabas ang kalidad ng ginagawa.

- ____ 5. Pagtatanong sa mga nakaaalam sa halip na pagpapabilis nang paggawa kahit wala itong kalidad.
- ____ 6. Buong husay na pagpapakita ng kakayahan kung may ipinagagawa sa iyo.
- ____ 7. Ibigay ng may paggalang ang pagpasa ng proyekto sa guro.
- ____ 8. Pagpapakita na hindi ka seryoso sa mga bagay na ipinagagawa sa iyo.
- ____ 9. Pagwawalang bahala sa mga gawain habang may oras pa.
- ____ 10. Palaging pagpapasalamat sa mga produkto o serbisyo natapos.

Gamit ang susi sa pagwawasto na matatagpuan sa talaan ng nilalaman, alamin kung tama ang iyong mga naging sagot. Nasiyahan ka ba sa iyong naging iskor? Ipagpatuloy mo ang susunod na mga gawain.

Iskor: _____

Aralin

1

Kalidad ng Aking Gawain, Kaya Kong Ipagmalaki

Balikan

Ano-ano ang mga paraan o dapat gawin upang mapangalagaan ang ating mga likas na yaman? Magbigay ng tatlong gawain na nagpapakita ng pagpapahalaga sa ating mga likas na yaman. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

1. _____

2. _____

3. _____

Tuklasin

Tingnan ang mga kagamitan sa inyong bahay. Alin sa mga ito ang tumagal at nagagamit pa rin ninyo hanggang ngayon? Bukod sa maingat na paggamit, ang mga produktong iyong natukoy ay maituturing na ginawa ng may mataas na kalidad.

A. Kumusta ang pamantayan mo sa paggawa?

Panuto: Subuking sagutin ang sumusunod. Kung sang-ayon ka sa sinasabi ng pangungusap, isulat ang **T** sa iyong kuwaderno at **M** naman kung hindi.

- _____ 1. Ipasa ang iyong proyekto sa guro kahit mayroon pang kulang dito para hindi mahuli.
- _____ 2. Dapat pagbutihin ang ginagawa upang maipagmalaki ito.
- _____ 3. Okey lang na maubos ang oras sa paggawa ng proyekto basta maging maganda at maayos ito.
- _____ 4. Dapat sumunod sa pamantayan ng paggawa upang lumabas na de-kalidad ang ginawa.
- _____ 5. Mas mabuting magtanong sa mga nakaaaalam, kaysa bilisan ang paggawa, subalit wala naman itong kalidad.

B. Panuto: Basahin ang kuwento. Alamin at suriin nang mabuti kung nagpapakita ba ng de-kalidad na pagganap sa bawat gawain ang pangunahing tauhan sa kuwento.

Si Mang Boy

(Nilda T. Gordevilla)

Isang mahusay na karpentero ng mga upuan si Mang Boy. Ito ang kaniyang pinagkakakitaan para sa ikabubuhay ng kaniyang pamilya at sa pag-aaral ng kaniyang limang anak. Sa bawat oras na ginugugol niya sa paggawa ng upuan para ibenta, lagi niyang pinagbubuti ang kaniyang paggawa. Tinitiyak din ni Mang Boy na sang-ayon sa mga pamantayan sa paggawa at mataas ang kalidad ng kaniyang produkto upang lalo itong magustuhan ng mamimili. Ayon sa kaniya, ano man ang iyong ginagawa, dapat na tiyaking sumusunod ito sa mga

pamantayan ng de-kalidad na gawa, mahusay ang pagkakagawa at maipagmamalaki.

Marami ang nagpapagawa sa kaniya dahil maliban sa mahusay siyang gumawa, tinatapos niya ito sa takdang oras. Nakilala si Mang Boy sa mga katangiang ito. Isang araw, lubos ang kaniyang pagpapasalamat na ang Alkalde ng Lungsod ay bumisita sa kanilang tahanan upang magpagawa sa kaniya ng isang libong upuan na ipamimigay sa iba't ibang paaralan. Tuwang-tuwa si Mang Boy. Nagbunga ang lahat ng kaniyang pagsisikap at katapatan sa paggawa. Ang malaking proyektong ito ang nagbukas ng mas marami pang pagkakataon para mapaunlad ang kaniyang negosyo.

Ngayon ay tanyag na ang mga upuan ni Mang Boy na kilala sa *brand* na “Tatag”. Dahil sa kaniyang kasipagan, umunlad ang buong pamayanan. Sa paglaki ng kaniyang negosyo ay marami siyang nabigyan ng hanap-buhay sa kanilang pamayanan. Naitaguyod at napagtapos niya sa pag-aaral ang lahat ng kaniyang mga anak. Tunay ngang may hatid na tagumpay ang dedikasyon, tiyaga, at katapatan. Anoman ang iyong ginagawa, isipin mong ito ay salamin ng iyong dangal o pagkatao. Hindi mo kailangang ipamanhik o ipakilala ang iyong produkto. Ang kalidad nito ay siyang mangungusap sa mga bumili nito.

Kaya kung tayo ay inatasan na gumawa ng isang proyekto o maglingkod, gawin natin ito nang buong puso. Pagbuhusan natin ito ng talino at panahon. Disiplinahin natin ang ating sarili upang matapos ito sa takdang panahon. Kapag sinunod natin ito, tiyak na mainam at mahusay ang ating magagawa.

May kagalingan ang pagkakayari ng isang produkto o gawain kapag ito ay bunga ng pagmamahal at ginawa nang buong husay.

Suriin at tukuyin ang mga paraang nagpapakita ng etiko sa paggawa sa pamamagitan ng pagsunod sa pamantayan at kalidad ng gawain.

1. Ano ang pamagat ng kuwento?

2. Ano – ano ang mga pamantayan ni Mang Boy na maari niyang maipagmalaki sa paggawa ng upuan?

3. Bakit naging matagumpay at de-kalidad ang produktong upuan ni Mang Boy?

4. Ipagpalagay mo na ikaw si Mang Boy, dapat mo bang tularan ang kaniyang ginawa? Bakit?

5. Sa pagbibigay ng anomang serbisyo o paglilingkod, ano-ano ang mga dapat gawin o ipakita para matiyak na mataas ang kalidad nito at maipagmamalaki?

Suriin

Ang *quality control* ay ipinatutupad upang masiguro ang kalidad ng isang gawain o produkto. Sa pamamagitan nito, nasisiguro ang mataas na antas na kalidad ng paggawa o produkto.

Ang etika sa paggawa ay ang tamang pagtingin sa paggawa at pagkakaroon ng mabubuting katangian at kakayahan. Ang tamang pananaw sa paggawa ay may

kakayahang himukin ang sinuman na gawin nang buong husay at galing at bawat gawain. Mahalaga ang pagpapatupad ng etika sa paggawa upang mapalakas ang manggawa at mapataas ang kalidad ng kanilang paggawa. Ang pagsunod sa pamantayan sa pagganap ay magbubunga ng de-kalikad na gawain at produkto. Maiiwasan din ang mga maling gawi sa paggawa. Narito ang ilan sa katangian na makakatulong upang maitaas ang kalidad ng isang gawain at produkto:

1. **Maging natatangi.** Bawat isa sa atin ay pinagkalooban ng Diyos ng iba't ibang kahusayan o katangian na katangi-tangi. Paghusayan lamang ang iyong ginagawa at paunlarin ang iyong kakayahan.
2. **Maging maagap.** Ang kahusayan sa paggawa ay maari ring ipakita sa pagiging maagap. Maging una sa pagtapos ng isang gawain o produkto na hindi isinasantabi ang kalidad nito.
3. **Maging magaling.** Sumunod sa etika o pamantayan sa paggawa at bigyang husay ang paggawa. Laging isaisip na nagiging maganda, de-kalidad, at katangi-tangi ang isang produkto kung ito ay pinaghuhusayan, pinagbubutihan, pinagbubuhusan ng kakayahan. Subukin ang sarili sa pamamagitan ng pagtatalaga ng sariling pamantayan at pagsikapang abutin ito o lampasan.
4. **Maging orihinal ka.** Sikaping maging orihinal sa paggawa ng isang produkto dahil ito ay nagpapakita ng pagiging malikhain. Higit na mahusay ang isang orihinal na gawa kaysa sa ipinapasang walang ipinagkaiba sa nagawa na.

Ang pamantayan ang nagisilbing gabay upang makapagbigay o makabuo ng de-kalidad na produkto o serbisyo. Narito ang ilang pamantayan upang maiangat ang kalidad ng produkto o serbisyo:

1. Panahon

Isaalang-alang ang haba ng panahon na gugugulin sa pagbuo ng produkto o pagbibigay ng serbisyo. Maging mabilis ngunit maingat sa paggawa ng produkto o pagbibigay ng serbisyo.

2. Takdang Oras

Palagiang magtakda sa sarili ng oras sa pagbuo ng produkto o serbisyo at tumupad sa itinakdang oras ng pagbibigay ng produkto o serbisyo.

3. Kumpleto

Tiyakin na kumpleto ang produkto o serbisyong ibibigay. Iwasan ang pagbibigay ng kulang na produkto o serbisyo.

4. Hindi Pabago-bago

Magkaroon ng isang salita sa pagbibigay ng produkto o serbisyo. Iwasan ang pabago-bagong pagtatakda ng pagbibigay serbisyo o produkto.

5. Tiyak

Laging isaalang-alang na wasto o hindi mali ang produkto o serbisyong ibibigay. Kung nakakasiguro sa serbisyo tiyak ang kalidad nito.

6. May Kakayahang Tumugon

Magkaroon ng bukas na isip upang ang hindi inaasahang problema ay agad mabigyan ng solusyon. Panatilihin maging handa sa pagbibigay ng kinakailangang tulong.

7. Nakasusunod sa Tamang Instruksiyon

Basahin at unawain ang mga pamantayan at alituntunin sa paggawa upang makasunod dito. Sa pag-unawa sa mga instruksiyon maiiwasan ang paulit-ulit na paggawa.

9. Nalilikha o Nagagawa ang Inaasahan

Laging isaisip na dapat sumunod sa pamantayan upang maging de-kalidad ang serbisyo o produkto. Kung nasusunod ang pamantayan maari pang mas mahigitan ang inaasahang resulta ng produkto o serbisyo.

10. Pagiging Mapagpasalamat

Ang pagiging mapagpasalamat sa mga taong tumulong sa pagbuo ng mga produkto o serbisyo. Sa ganoon ay hindi sila magsasawang tulungan ka sa mga pagkakataong kailangan mo sila.

Basahin ang ilan sa mga Pilipino na nagbigay ng karangalan sa bansa at naging matagumpay sa buhay dahil sa pagsunod sa mga pamantayan ng de-kalidad na gawain.

1. Si Brillante “Dante” Mendoza

Si Brillante “Dante” Mendoza ang kauna-unahang Pilipino na nagkamit ng parangal sa Pilipinas bilang tanyag at mahusay na Pilipinong direktor ng *Indie Film*. Kabilang dito ang kaniyang *full length* na pelikulang “Kinatay” kung saan siya ay nanalo ng *Best Direktor Award* sa *62nd Cannes International Film Festival*.

2. Michael Cinco

Si Michael Cinco ay kilala sa larangan ng paggawa ng kasuotan ng mga modelo. Isinilang sa Catbalogan, Samar at nag-aral sa UP at naging *Dubai-based designer* dahil sa kaniyang kakayahan at kaalaman sa *fashion*. Sina Marian Rivera, Lady Gaga at iba pa ang ilan sa mga nagmomodelo ng kaniyang ginawa.

3. Carlos (Botong) V. Francisco

Isa siya sa mga modernalistang pintor sa Pilipinas. Siya ay kakaiba kay Amorsolo dahil sa angkin niyang paglikha sa sariwang imahen, sagisag, at

idyoma sa pagpipinta. Marami rin siyang nilikha na *mural* na ginawa sa ibat-ibang bahagi ng bansa. Tinanghal siya na pambansang alagad noong 1973 dahil sa kangyang tiyaga at pagsisikap.

Pagyamanin

Gawain 1

Panuto: Basahin ang sitwasyon. Piliin ang tamang sagot sa tanong. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

1. Si Maria ay nag-aaral sa ika-anim na baitang. Hinahangaan siya ng kaniyang mga kaklase dahil sa kaniyang kasipagan sa mga gawain sa loob ng silid-aralan tulad ng pagpunas ng mesa. Ano ang tama niyang gagawin?
 - A. Maghanap nang dahilan para hindi mautusan.
 - B. Ipagawa na lang ito sa iba kasi pagod pa.
 - C. Tapusin ang paglinis sa mabilisang pamamaraan.
 - D. Gawin nang mahusay ang pagpupunas ng mesa.
2. Bagamat mahirap, nakapagtapos ng abogasya si Ben sa pamamagitan ng sariling pagsisikap. Bakit kaya naaabot ni Ben ang tugatog ng tagumpay?
 - A. Pinagbutihan niya ang kaniyang pag-aaral.
 - B. May malaking suwerte si Ben.
 - C. Mahal siya ng kaniyang mga kaklase.
 - D. Maraming pera si Ben.
3. Dahil sa pagtitipid, sipag, tiyaga, at dedikasyon, si Ricardo ay naging may-ari ng malaking *mall* sa lungsod. Ang magandang katangian ni Ricardo ay _____.
 - A. Dapat tularan
 - B. Di ko kayang tularan
 - C. Mahirap tularan
 - D. Hindi dapat tularan

4. Ano ang matalinong hakbang upang matapos ang mga gawain sa loob ng itinakdang oras?
- A. Gawin lamang ito kung gusto mo
 - B. Unahin ang pinakamadaling gawain para matapos agad
 - C. Iskedyul ang gawain, galingan, at husayan ang paggawa.
 - D. Huwag gawin ang mga gawain.
5. Inatasan ni Bb. Flores ang mga mag-aaral sa ika-anim na baitang na tapusin ang proyekto bago sumapit ang takdang oras ng pagpapasa nito. Alin sa mga sumusunod ang dapat gawin ng mga mag-aaral upang matiyak na de-kalidad at maipagmamalaki ang kanilang proyekto?
- A. Pag-aralan at planuhing mabuti ang mga paraan sa pagbuo ng proyekto.
 - B. Kopyahin ang disenyo ng proyekto ng iba.
 - C. Madaliin ang paggawa upang maipasa ang proyekto nang maaga.
 - D. Gawing ang proyekto na kasalungat sa panuto at tagubilin ng guro.

Gawain 2

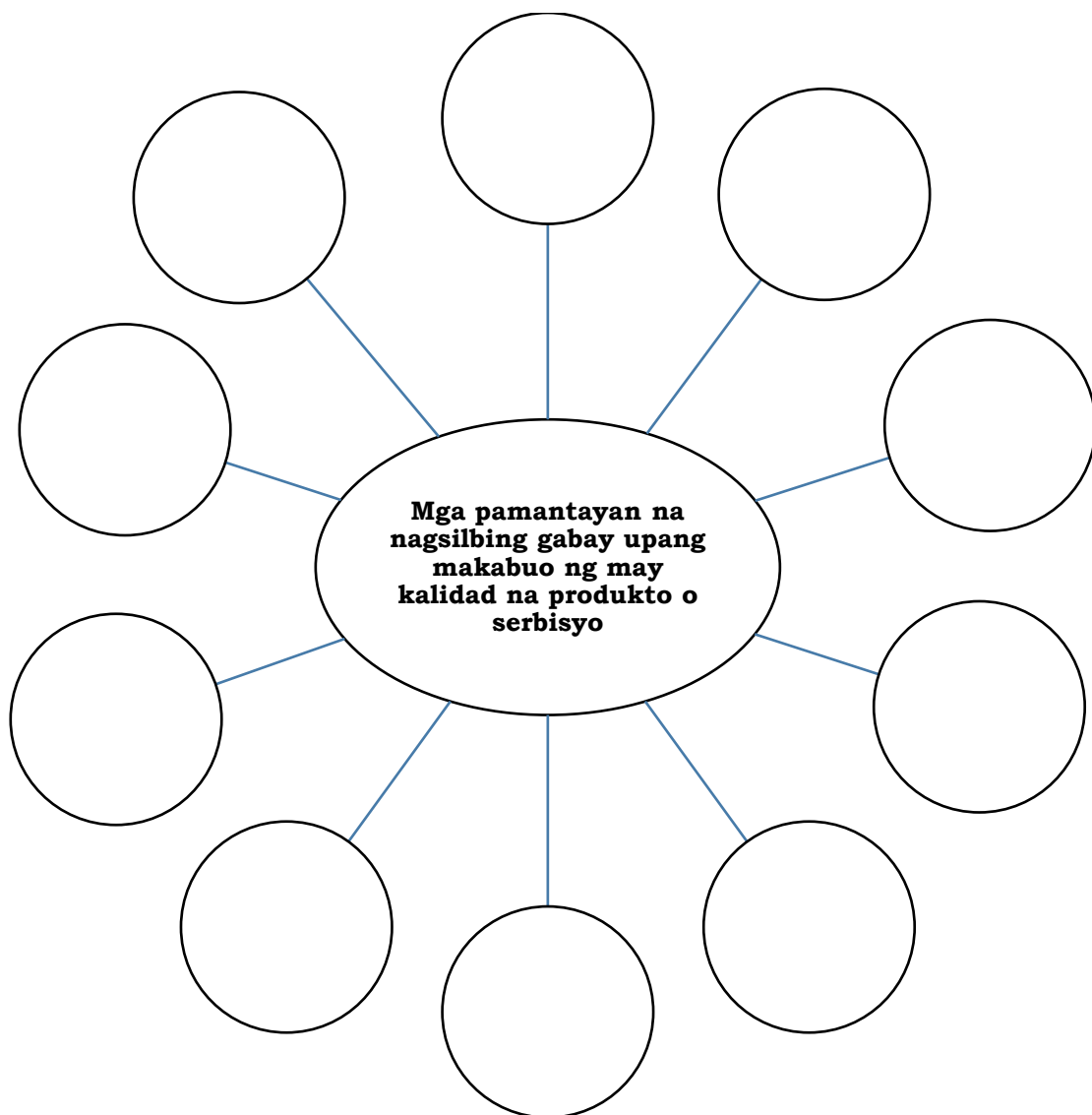
Magkalap ng mga patunay o ebidensiya mula sa aklat, pahayagagan, o magasin tungkol sa kahusayan ng mga Pilipino sa paggawa. Isulat ang buod ng iyong nakalap na patunay sa iyong kuwaderno. Ilagay din ang pinagbatayan ng patunay.

Isaisip

Tingnan ang *concept map*.

Isulat sa bawat kahon ang mga dapat sundin o gabay upang makabuo ng de-kalidad na produkto o serbisyo. Gawin ito sa sagutang papel.

Bilang gabay sa pagbuo ng kaisipan narito ang mga sumusunod na tanong:

1. Ano ang kailangang layunin sa pagbibigay ng anomang de-kalidad na produkto o serbisyo?
2. Ano ang maidudulot ng paggawa na naaayon sa pamantayan upang maiangat ang kalidad ng produkto o serbisyo?

Sa pagbibigay ng anomang serbisyo, ito ay kinakailangang pumasa sa pamantayan para masabi na de-kalidad ang gawa o serbisyo. Ang paggawa na naaayon sa pamantayan sa kalidad ng produkto at serbisyo ay mahalaga upang matiyak na de-kalidad ang mga ito at maari nating maipagmamalaki.

Isagawa

Panuto: Pumili ng sampung (10) gawain sa mga nakasulat sa ibaba at itala sa iyong kuwaderno gamit ang tsart. Isulat sa unang kolum ang mga bagay na palagian mong ginagawa o iniuutos sa iyo. Sa ikalawang kolum, lagyan ng **tsek (✓)** kung nakasusunod ka sa pamantayan o hindi. Sa ikatlong kolum, lagyan ng 😊 kung mataas ang uri ng kalidad at ☹ kung mababa ang uri ng kalidad.

1. magwalis ng bahay
2. mag-alaga ng nakababatang kapatid
3. kumanta sa simbahan
4. magbasa ng tula
5. mag-ulat sa harap ng klase
6. maghugas ng pinggan
7. magtalumpati sa isang pagtitipon
8. magbasa ng balita sa diyaryo
9. tumulong sa pagpipintura ng bakod sa bahay
10. maglinis ng silid aralan
11. tumulong magkumpuni ng mga sirang gamit sa bahay
12. magbigay ng mga lumang gamit sa mga nasunugan
13. gumalang sa nakatatanda
14. tumulong sa paggawa ng takdang-aralin ng iyong kapatid
15. tumulong mamili sa palengke.

Mga Gawain (Kolum 1)	Nakasusunod sa Pamantayan (Kolum 2)		Uri ng Kalidad (Kolum 3)	
	OO	Hindi	Mababa	Mataas
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10				

Katumbas na Iskor:

ISKOR	PAMANTAYAN	KALIDAD
10	Pinakamahusay	Pinakamagaling
7-9	Mahusay, sapat, at tumugon sa inaasahan	Magaling
4-6	May kakulangan sa kahusayan	Pagbutihin pa
1-3	Hindi pa nakamit ang inaasahan. Pagbutihin.	Hindi pa nakamit ang inaasahan.

Tayahin

Panuto: Basahin ang sitwasyon. Suriin at tukuyin ang mga gawain na nagpapakita ng etiko sa paggawa sa pamamagitan ng pagsunod sa mga pamantayan at kalidad ng gawain. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

Si Isabel ang pinakamagaling magpinta sa kanilang klase. Nang inanunsyo ng punongguro na magkakaroon ng paligsahan sa pagpipinta sa buong paaralan ay hindi siya nag-atubiling magdesisyong sumali. Araw-araw siyang nag-eensayo upang paghandaan ang patimpalak.

Dumating ang araw ng paligsahan at labis ang nadarama niyang kaba dahil magagaling din ang kaniyang mga katunggali. Hindi siya nagpadaig sa nararamdaman; bagkus ay buong husay niyang ipinamalas ang kaniyang angking galing sa pagpipinta. Humanga ang lahat pati na ang mga hurado sa kaniyang ginawa. Itinanghal siyang kampiyon ng mga hurado dahil sa mataas na kalidad ng kaniyang ginawa.

1. Anong pamantayan ang nakatulong kay Isabel sa kaniyang pagkapanalo sa paligsahan sa pagpipinta?
 - A. paghanda sa patimpalak
 - B. pabago-bago na pagpinta
 - C. lakas ng loob at de-kalidad na pagpinta
 - D. paggaya na gawa ng iba
2. Ano ang maaring maipagmamalaki ni Isabel kaya siya nanalo?
 - A. pagsunod sa tamang pamantayan
 - B. sariling kakayanan lamang
 - C. hindi naabot ang inaasahan
 - D. bilis ng kamay sa pagpinta
3. Ano ang dapat mong gawin kung gusto mong manalo sa paligsahan?
 - A. Manggaya sa iba lalo na sa may marami nang napalunan.
 - B. Pag-isipan ang tamang paggawa sa oras ng patimpalak.
 - C. Gamitin ang kakayahan na makapagpinta batay sa tamang pamantayan.
 - D. Humingi ng tulong sa upang mapabilis ang paggawa.

4. Ang mga sumusunod ay mga kasanayan upang mapahusay ang paggawa maliban sa _____.
- A. Magpokus at ituon ang pansin sa gawain.
 - B. Kapag nagkamali ay agad gumawa ng paraan para maitama ito.
 - C. Humanap ng *shortcut* kapag hindi pa alam ang gagawin.
 - D. Humingi ng mungkahi upang mas mapahusay ang paggawa.
5. Ang etika sa paggawa ay ang tamang pagtingin sa paggawa at pagkakaroon ng mabubuting katangian at kakayahan. Alin sa mga sumusunod ang dapat gawin ni Isabel upang maisabuhay ang etika sa paggawa?
- A. Pagpapanatili ng de-kalidad na trabaho
 - B. Pagpapaliban sa pagtapos ng gawain
 - C. Pagsuko kapag nahihirapan sa gawain
 - D. Pagkopya sa gawa ng iba
6. Alin sa mga gawain ang nagpapakita ng de-kalidad na pagganap?
- A. Gawin kaagad ang mga bagay na ipinagawa sa iyo at ipasa sa takdang oras.
 - B. Sumunod sa tamang pamantayan sa paggawa.
 - C. Pagbutihin ang ginagawa upang maipagmalaki ito.
 - D. Tama ang lahat ng sagot.
7. Sino sa kanila ang sumusunod sa pamantayan sa paggawa at malamang na maging matagumpay balang araw?
- A. Si Leo na masipag maglaro sa araw at gabi.
 - B. Si Pedro na gumagawa kung nakatingin ang amo.
 - C. Si Jose na tinatapos ang trabaho sa tamang oras.
 - D. Si Juan na gumagawa nang dahil sa sahod.
8. Kahit nahihirapan si Ana, pinag – aaralan niya nang mabuti ang pananahi, gamit ang makina. Pagdating ng tamang panahon, hindi na siya mahihirapang humanap ng trabaho. Ano ang masasabi mo sa kaniyang ginawa?
- A. Pinalawak at pinabuti niya ang kaniyang kakayahan bilang paghahanda.
 - B. Siya'y nagkulang ng tiwala sa kaniyang sarili.
 - C. Si Ana ay hindi makapaghintay ng tamang panahon.
 - D. Nawala ang dati niyang gana sa pananahi.

9. Sino ang dapat tularan?

- A. Si Rojohn na gumagawa ng lumang basahan sa maghapon.
- B. Si Allen na hindi maayos ang mga gawa pero marami at mabilis.
- C. Si Joffrie na pinipili ang mga tela at kulay na gagamitin upang gumanda at de-kalidad ang maging yari ng basahan.
- D. Si Rey na ipinasa ang proyektong basahan kahit hindi pa tapos.

10. Kailan dapat tapusin ang isang gawain na iniatas sa iyo?

- A. sa itinakdang oras o sa susunod na araw
- B. kahit kailan mo ito gustong tapusin
- C. sa itinakdang oras o mas maaga pa
- D. kapag paulit-ulit nang ipinapapasa ang gawain

Karagdagang Gawain

Kumpletuhin ang mga pangungusap na ito. Isulat ang sagot sa iyong kuwaderno.

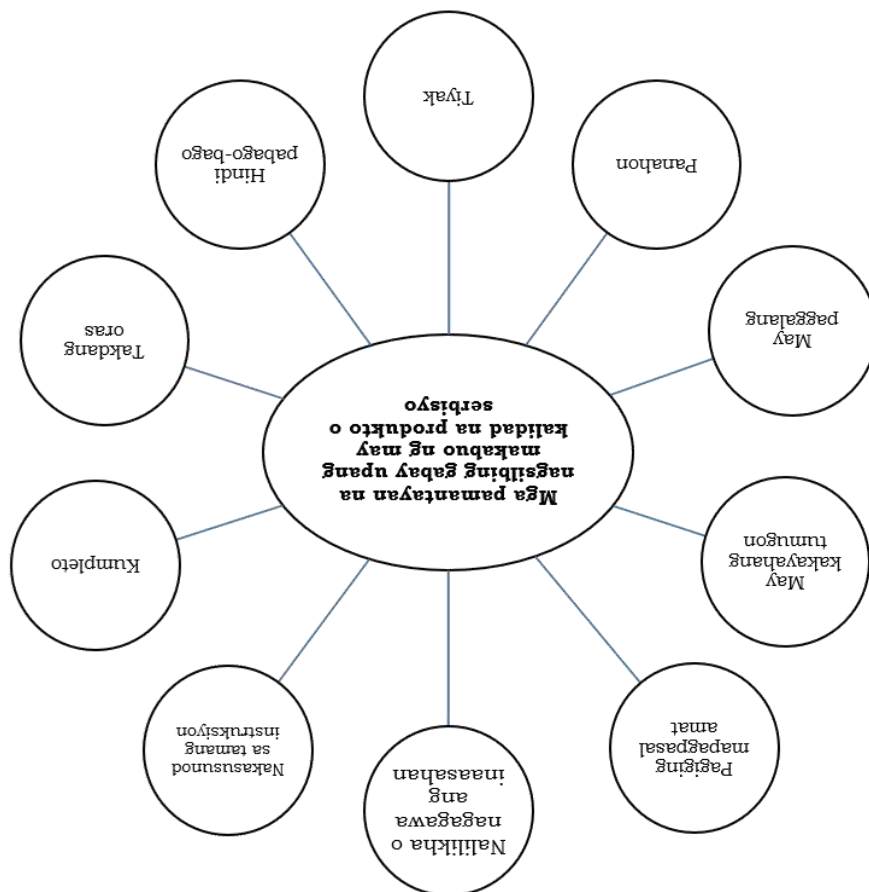
Sa kasalukuyan, mayroon akong proyekto sa paaralan tulad ng

Paghuhusayin kong gawin ito sa pamamagitan ng pagsunod sa mga pamantayan upang maiangat ang kalidad ng aking gawa tulad ng mga sumusunod:

Susi sa Pagwawasto

Subukin	1. / 2. / 3. / 4. / 5. / 6. / 7. / 8. X 9. X 10. /
Tuklasin	1. M 2. T 3. T 4. T 5. T
Pagyanmanin	1. D 2. A 3. A 4. C 5. A
Tayahin	1. C 2. A 3. C 4. C 5. A 6. D 7. C 8. A 9. C 10. C

Isaisip

Sanggunian

Hernandez, Vivian Lobaton. 1999. *Pamana - Ikalimang Baitang Batayang Aklat sa Heograpiya, Kasaysayan at Sibika*. Cubao, Quezon City: Christian Publishing.

Ylarde, Zenaida R and Peralta, Gloria A. 2016. *Ugaling Pilipino sa Makabagong Panahon*. Edited by Gloria A. Peralta. Quezon City, Metro Manila: Vibal Group Inc.

Mga Likhang Sining Ng Pilipino. (n.d.). Mga Likhang Sining ng Pilipino. <https://luterokath02.blogspot.com/2018/02/mga-likhang-sining-ng-pilipino.html>

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

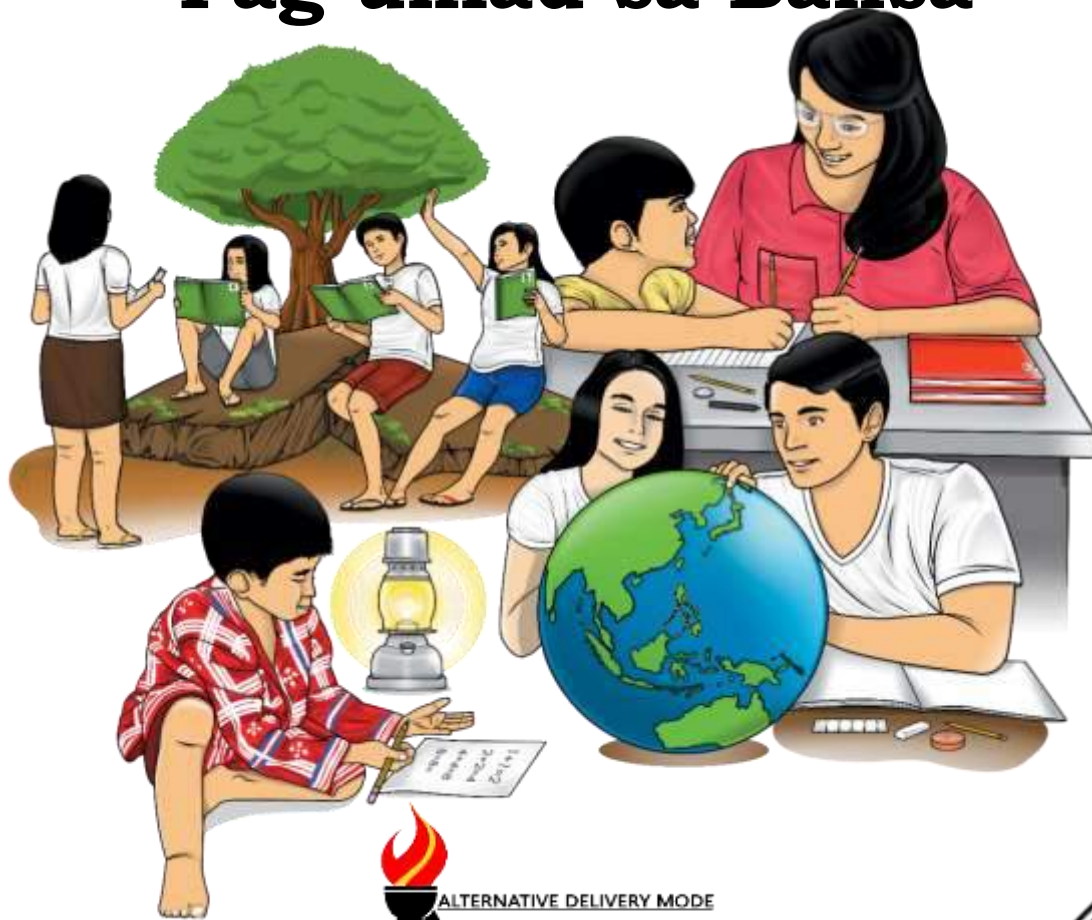
Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikatlong Markahan–Modyul 5: Pagkamalikhain, Susi sa Pag-unlad sa Bansa

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikaanim na Baitang
Alternative Delivery Mode

Ikatlong Markahan – Modyul 5:

• **Pagkamalikhain Susi sa Pag-unlad sa Bansa**
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Olive Grace B. Pacificar	
Editor:	Ida Flor C. Ferraris	Baby Alleah S. Mercado
Tagasuri:	Lani A. Palma Miriam T. Lima	Annamor M. Eleccion
Tagaguhit:	Anthony M. Cordilla	
Tagalapat:	Japeth N. Pagonzaga Jose Karrlo G. Barro	Llaine Grace B. Coronel Mayo P. Villamor
Tagapamahala:	Ma. Gemma M. Ledesma Josilyn S. Solana Elena P. Gonzaga Donald T. Genine Miriam T. Lima	Renato T. Ballesteros Regie B. Sama Ronie T. Tababa Annamor M. Eleccion Lani A. Palma

Inilimbag sa Pilipinas ng Department of Education – Region VI

Office Address: Duran Street, Iloilo City

Telefax: (033) 336-2816 (033) 509-7653

E-mail Address: region6@deped.gov.ph

Edukasyon
sa
Pagpapakatao
Ikatlong Markahan – Modyul
5: Pagkamalikhain, Susi sa
Pag-unlad sa Bansa

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Ang modyul na ito ay dinesenyo at ginawa para sa iyo. Tutulungan ka nitong madiskubre at pag-aralan ang kahalagahan ng pagiging malikhain sa paggawa tungo sa pagsulong at pag-unlad ng bansa.

Sa bawat araw na pamumuhay natin, kailangan nating maging malikhain upang mapagtagumpayan ang bawat hamon ng buhay. Ngunit ano nga ba ang pagkamalikhain? Ano ano ba ang katangian ng isang tao upang siya ay matatawag na malikhain?

Sa pagkakataong ito, nararapat na malaman mo ito upang matutuhan mo rin ang pagiging malikhain na siyang magdadala sa iyo sa tagumpay at malampasan ang bawat hamon ng buhay.

Sa katapusan ng modyul na ito, inaasahang masagot mo ang tanong: Paano mo maipapakita ang pagkamalikhain sa mga gawain o proyekto?

Pagkatapos ng modyul na ito, inaasahang maipakikita ang pagiging malikhain sa paggawa ng anumang proyekto na makatutulong at magsisilbing inspirasyon tungo sa pagsulong at pag-unlad ng bansa.
(EsP6PPP- IIIh-39)

Subukin

I. Panuto: Kilalanin sa mga sumusunod na pahayag ang nagpapakita ng paglinang ng pagkamalikhain ng isang tao. Lagyan ng **tsek (✓)** ang nagpapakita at (*****) naman kung hindi nagpapakita. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

	1. Pagsisikap na makatapos ng pag-aaral		4. Paghingi ng tulong sa iba lahat ng oras
	2. Pagsali sa mga paligsahan sa paaralan		5. Pagdalo sa mga <i>seminar</i> tungkol sa tamang pagtapon ng basura
	3. Panunuod ng balita araw-araw		6. Pagtigil sa pag-aaral upang mag-alaga ng kapatid

II. Panuto: Basahin nang mabuti ang mga pangungusap. Isulat ang **TAMA** kung ang pangungusap ay nagpapahayag ng wasto tungkol sa pagiging malikhain at **MALI** kung hindi wasto. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

- _____ 1. Ang pagkamalikhain ay ang paggamit ng imahinasyon o orihinal na ideya, lalo na sa paggawa ng isang likhang sining.
- _____ 2. Makatutulong sa pagsulong at pag-unlad ng ating bansa ang pagiging malikhain.
- _____ 3. Mahirap para sa malikhaing tao ang pagbibigay ng solusyon sa mga problema at kakulangan.
- _____ 4. Ang bawat tao na nagnanais iangat ang kaniyang buhay ay dapat may kakayahang sumubok ng mga bagong bagay at may mayamang imahinasyon.
- _____ 5. Katangian ng isang malikhaing tao ang pagpapaliban ng gawain.

Aralin 1

Pagiging Malikhain, Susi Tungo sa Pag-unlad ng Bansa at Pag-abot ng mga Mithiin

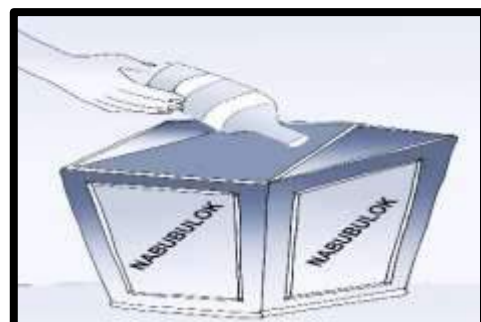
Balikan

Ang etiko sa paggawa ay ang pagsunod sa tamang pamantayan sa paghahatid ng produkto o serbisyo. Sa mga pamantayang ito, isa sa mga tinitingnan ay ang pagkamalikhain ng tao sa paggawa ng mga produkto at pagbibigay ng serbisyo. Ang pagkamalikhain naman ay kakayahan ng taong makabuo ng isang bagay na orihinal o pinaunlad na bersiyon ng isang disenyo.

Panuto: Suriin ang mga larawan sa ibaba. Iguhit sa iyong kwaderno ang larawang nagpapakita ng pagiging malikhain at ipaliwanag kung bakit mo ito pinili.

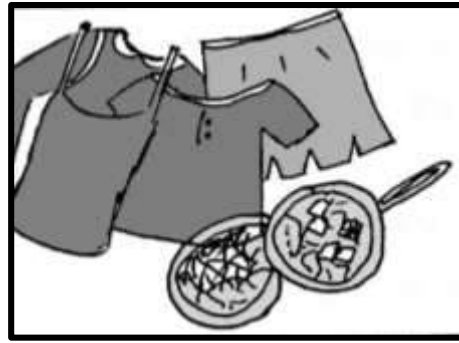
Paggawa ng sobre yari
sa lumang karton o
wrapper

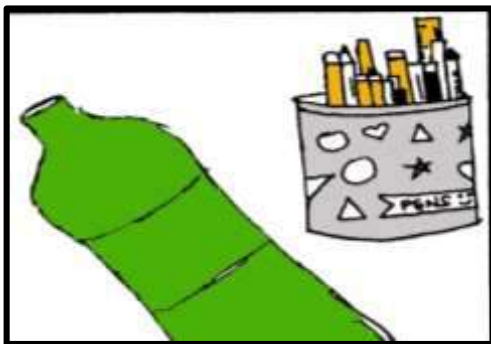
Pagsama ng nabubulok at
di-nabubulok na basura sa
isang lalagyan

Pagtapon agad ng napigtas na tsinelas

Paggawa ng basahan yari sa mga lumang damit

Paggawa ng *pen organizer* o lalagyan ng bolpen gamit ang plastik na bote

Paggawa ng bag mula sa pinaglumaang pantalon

Mga Tala para sa Guro

Tiyakin na ang bawat mag-aaral ay mabibigyan ng sapat na gabay at patnubay mula sa kanilang magulang, nakatatandang kapatid sa bahay o kahit na sa mga kamag-anak, kaibigan at kapitbahay sa pagsagot ng modyul na ito.

Tuklasin

Panuto: Basahin ang sanaysay at pag-aralan kung paano mapauunlad ang pagkamalikhain ng isang tao. Sagutin ang sumusunod na katanungan sa ibaba. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

Mga Batang Malikhain (Olive Grace B. Pacificar)

“Bote...bote...dyaryo...!”, ito ang maririnig ng mga taga Purok Isdaan sa Barangay Cartagena tuwing Sabado at Linggo nang umaga. Nangangalakal ng basura ang magkakaibigang Jun, Carlo, Rica, Trisha at Regie dahil sila ay walang pasok. Ibinibenta nila ito sa *junkshop* ni Mang Eddie upang may dagdag silang baon pagdating ng Lunes. Kung minsan, bumibili rin sila ng ulam at bigas upang makatulong din sa kanilang mga magulang.

Isang Lunes, tinalakay ng kanilang guro na si Bb. Grace ang tungkol sa pagiging malikhain. “Ang pagkamalikhain ay ang kakayahang bumuo ng mga bagay sa pamamagitan ng pag-iisip ng bago o pagpapaunlad sa mga bagay na naimbento na. Kahit ang bagay ay sobrang simple, luma o sa tingin ninyo ay wala nang silbi, magagawan ito ng paraan at mapauunlad pa ito ng taong malikhain,” wika ni Bb. Grace.

“Ma’am, paano po ba malalaman kung ang tao ay malikhain?” kunot-noong tanong ni Regie. “Magandang tanong iyan, Regie. Ang taong malikhain ay may maraming katangian. Una, siya ay may malawak na imahinasyon. Pinag-aaralan niya ang mga bagay-bagay sa pamamagitan ng pananaliksik at paggamit ng mga natutunan mula sa kaniyang mga karanasan sa buhay. Iniisip niya na lahat ay posible. Ikalawa, siya ay madiskarte. Lahat ay magagawan niya ng paraan. Mabilis niyang nabibigyan ng solusyon ang mga problema. Nagagamit pa niya at napauunlad ang mga luma o sirang bagay. Ikatlo, siya ay iba sa lahat. Orihinal ang kaniyang likha at mga ideya. Hindi siya nanggagaya sa gawa ng iba. Ikaapat, siya ay madaling makibagay sa kahit anomang kondisyon sa kaniyang paligid, lugar, mga kasamahan o anomang kalagayan ng buhay. Ikalima, siya ay determinado. Kahit na anomang pagsubok ang dumating sa kaniya, matatag ang kaniyang loob na matapos at mapagtagumpayan ang nililikha o anomang hamon sa buhay,” paliwanag ng guro sa mga mag-aaral.

“Wow, sobrang galing naman po Ma’am ng taong malikhain,” sabi ni Trisha. “Opo Ma’am. Nakakainggit naman po. Kaya po pala na gamitin ang mga lumang bagay upang makalikha ng bagong kagamitan” dagdag pa ni Rica. “Huwag kayong mainggit dahil bawat isa sa atin ay may angking pagkamalikhain. Makikita natin ito sa susunod nating gawain na paglikha ng mga makabuluhang bagay gamit ang mga lumang dyaryo, bote, damit at iba pang mga lumang gamit na maaari pang pakinabangan.” paliwanag ni Bb. Grace.

Mga Tanong:

1. Ano ang ginagawa ng magkakaibigang Jun, Carlo, Rica, Trisha at Regie tuwing Sabado at Linggo?

2. Ayon kay Bb. Grace, ano-ano ang mga katangian ng taong malikhain?

3. Ayon sa naging talakayaan sa klase, paano maipapakita ang pagiging malikhain?

4. Kung ikaw ay aatasan na gumawa isang makabuluhang bagay gamit ang lumang dyaryo, bote o lumang damit bilang isang proyekto, ano ang gagawin mo? Bakit?

Suriin

Ang bawat tao ay nagnanais na maiangat ang kalagayan ng kaniyang pamumuhay sa pamamagitan ng paglikha ng mga proyekto o gawain na sumusubok sa kaniyang kakayahan at imahinasyon. Ang praktikal na kabatiran ay makatutulong upang makalikha siya ng mga bagong kaisipan at imbensiyon na magagamit niya sa paglilingkod sa iba.

Dahil dito, ang pagiging malikhain ay makatutulong sa pagtuklas ng bagong solusyon sa mga suliranin, pansarili o panlipunan man na makatutulong sa paglutas ng mga suliranin na nakaaapekto sa pamumuhay ng mga mamamayan sa lipunan.

Mga Katangian ng Isang Taong Malikhain

1. **Maparaan** - Ang taong malikhain ay naka-iisip ng mga bagong ideya o alternatibo upang makagawa ng mga kapaki-pakinabang na bagay, produkto o proyekto. May kakayahan siya na bigyan ng bagong anyo ang mga lumang bagay at ideya.
2. **Malawak ang Interes** - Ang taong malikhain ay may malawak na kaisipan at kagustuhan na matuto mula sa mga bagay sa paligid at sa mga bagong kaalaman. Mula sa mga angking kaalaman, may mga nabubuong ideya na nagbubunsod sa kanila sa malilikhaing paggawa. Ginagamit nila ang kaalaman upang mapayaman ang ideya sa bisa ng pananaliksik, pagsubok, at matagalang pagsisikap upang mapaganda at mapahusay ang kaniyang proyekto.
3. **Tibay ng Loob** - Matibay ang loob at hindi sumusuko, matapat, at magaling ang isang taong malikhain. Siya ay masigasig sa kaniyang mga gawain at tinututukan ang lahat na maaaring magawa, lalo na sa harap ng mga balakid.
4. **Mapakiramdam** - Ang tindi ng mga emosyon na kaniyang nararamdaman sa kapwa at sa mga sitwasyon sa kaniyang paligid ay nagbibigay-inspirasyon sa kaniya upang makagawa ng mga bagay-bagay.
5. **Nagpapakita ng Paninindigan** - May kakayahang magpamalas ng kaniyang paninindigan sa kung ano ang dapat gawin. Ito ay nakikita

sa kaniyang paggawa ng desisyon na naiiba sa karaniwang opinyon at tumuklas ng mga bagay na hindi pa nalilikha ng tao.

6. **May Mataas na Motibasyon-** Ang pagiging malikhain ay nagaganyak ng pagkilala sa kahalagahan ng pagkakaroon ng mataas na layunin sa buhay.

Maliwanag sa kanila ang dahilan ng paggawa ng proyektong nakaatas sa kanila at ang maitutulong nito sa pagsulong at pag-unlad ng kanilang komunidad at bansa.

Pagyamanin

Gawain 1

Panuto: Basahin nang mabuti ang bawat pahayag. Piliin ang nagpapakita ng pagkamalikhain sa pagbigay ng solusyon sa mga karaniwang suliranin. Isulat ang titik ng iyong sagot sa sagutang papel.

1. Gabi na at wala pang ilaw sa inyong tahanan dahil sa bagyong dumating. Wala na ring ibinebentang kandila sa tindahan. Ano ang pinakamainam mong gawin na magpapakita ng iyong pagkamalikhain?
 - A. paisa-isang sindihan ang posporo
 - B. matiyagang maghintay na bumalik ang kuryente
 - C. gumawa ng ilawan gamit ang mantika, asin at bulak
 - D. manghingi ng kandila sa kapitbahay
2. Dala-dala mo ang proyekto na isusumite mo sa iyong guro dahil *deadline* na. Sa hindi inaasahang pangyayari, nabitawan mo ito at nadumihan. Ano ang maaari mong gawin?
 - A. ulitin na lamang at ipasa kinabukasan
 - B. ibilad sa araw at patuyuin pagdating sa klase
 - C. i-*photocopy* ito at ipasa sa guro
 - D. lagyan ng disenyo ang bahaging nadumihan

3. Bibisita ang mga pinsan mo sa susunod na Linggo. Kulang ang inyong mga unan sa bahay na ipagagamit sa kanila. Ano ang maaari mong gawin upang mabigyan ng solusyon ang problema?
- A. gumawa ng unang yari sa pinagugupit-gupit na pakete ng pagkain
 - B. humingi ng pera upang bumili ng mga bagong unan
 - C. hayaan ang mga magulang na mag-isip ng solusyon
 - D. pauuwiin mo ang iyong mga pinsan
4. Buwan ng Mayo at walang pasok. Ano ang pinakamagandang gawin upang ikaw ay maka-ipon ng pera para sa iyong pambaon sa pasukan?
- A. humingi kay nanay at tatay
 - B. sumali sa mga liga sa barangay
 - C. magbakasyon sa malayong lugar
 - D. magbenta ng halo-halo at mga kakanin
5. Dali-dali kang naglalakad papasok sa paaralan dahil kayo ay may pagsusulit. Natsalikan ng putik ang malaking bahagi ng inyong uniporme. Ano ang pinakamainam mong gawin?
- A. bumalik sa bahay upang palitan ang nadumihang uniporme
 - B. hayaan na lamang at huwag pansinin ang nadumihang uniporme
 - C. labhan ang nadumihang uniporme pag-uwi sa bahay
 - D. hubarin ang suot na jacket at ilagay sa beywang upang hindi mahalata ang putik sa uniporme

Gawain 2

Panuto: Pumili ng isa sa mga katangian na makatutulong upang malinang ang iyong pagiging pagkamalikhain. Ipakita ito sa pamamagitan ng pagguhit kung paano ito makatutulong at magsisilbing inspirasyon tungo sa pagsulong at pag-unlad ng bansa.

Isaisip

Panuto: Basahin at unawain ang mga tanong. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

1. Paano ka magiging malikhain upang makatulong sa pangangalaga sa likas na yaman ng ating bansa?

2. Bakit kailangan na magkaroon tayo ng pagpapahalaga at pananagutan sa kabuhayan at likas na yamang pinagkukunan nito?

3. Bilang isang mag-aaral, paano mo maipapakita ang pagkamalikhain upang mapaunlad at mapangalagaan ang likas na yaman?

Laging tandaan na maipapakita mo ang pagkamalikhain sa pamamagitan ng pagbuo ng mga bagay na hindi pa naiisip ng iba o pagpapaunlad ng mga bagay na naimbento na. Ang pagiging malikhain ang nagbibigay sa atin ng sigla upang bumuo ng isang bagay na mahirap gawin sa simula. Ang anumang gawain na ginagamitan ng pagkamalikhain ay nagpapayaman ng sariling kakayahan na makatutulong at magsisilbing inspirasyon tungo sa pag-unlad ng bansa.

Laging isaisip na ang taong malikhain ay maparaan, malawak ang interes, matibay ng loob, mapakiramdam, at nagpapakita ng paninindigan upang magtagumpay.

Isagawa

Panuto: Gamitin ang iyong pagkamalikhain sa pamamagitan ng pagbibigay ng solusyon sa mga karaniwang suliranin na nararanasan mo bilang mag-aaral o miyembro ng pamilya. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

1. May takdang-aralin kang iuulat para sa iyong klase. Nakalimutan mong bumili ng *manila paper*. Paano mo maipapakita ang iyong pagiging malikhain?

2. Umiiyak ang iyong bunsong kapatid dahil nawala ang kaniyang manika. Anong malikhain solusyon ang gagawin mo?

Tayahin

Panuto: Basahin nang mabuti ang mga pangungusap. Kilalanin kung ang pangungusap ay nagpapakita ng pagkamalikhain sa paggawa ng anumang proyekto at gawain. Lagyan ng ★ ang nagpapakita at ✕ ang hindi nagpapakita. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

- _____ 1. Tuwing Biyernes ng hapon, pagkatapos ng klase, iniisa-isa ni Martha ang kaniyang mga guro at hinihingi ang mga papel na hindi na gagamitin upang gawing supot at ipagbili sa karinderya ni Aling Rona.
- _____ 2. Bawat linggo, bumibili sa mall ang pamilya ni Tiya Ason ng mga bagong laruan.
- _____ 3. Hinintay ni Benjie na makarating ang kaniyang nanay bago pa magluto ng tanghalian.
- _____ 4. Agad na nagawan ng paraan ni Mang Nestor ang butas nilang bubong bago bumuhos ang malakas na ulan.
- _____ 5. Ginawan ng paraan ni Mario na tahiin ang nasira niyang *rubber shoes* dahil hindi pa sapat ang kaniyang ipon upang makabili ng bagong sapatos.
- _____ 6. Nakagawa ng proyekto si Joy dahil kaniyang ginaya ang gawa ni Cathy.
- _____ 7. Nagpapaturo si Sheryl gumawa ng *face mask* sa kaniyang nanay na mananahi.
- _____ 8. Hindi alintana ni Paul ang hirap ng buhay sa pag-abot niya ng kaniyang mga pangarap.

- ____ 9. Naghihintay na turuan ng kaniyang mga kaibigan si Mel sa paggawa ng kaniyang takdang-aralin.
- ____ 10. Ginagawang parol ni Mang Ben at ng kaniyang mga anak ang mga bote ng *softdrinks* at ibinebenta pagdating ng Disyembre.

Karagdagang Gawain

Pagnilayan kung ikaw ay nagtataglay ng mga katangian ng isang taong malikhain. Paano mo gagamitin ang mga katangiang ito upang ikaw ay magtagumpay? Ipaliwanag.

Susi sa Pagwawasto

<p>Subukin</p> <p>I.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ✓ 2. ✓ 3. ✓ 4. X 5. ✓ 6. X <p>II.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tama 2. Tama 3. Mali 4. Tama 5. Mali 	<p>Balikan</p> <p>Paggawa ng sobre yari sa lumang karton o wrapper</p> <p>Paggawa ng basahan yari sa mga lumang damit</p> <p>Paggawa ng <i>pen organizer</i> o lalagyan ng bolpen gamit ang plastik na bote</p> <p>Paggawa ng bag mula sa pinaglumaang pantalon</p>	<p>Pagyamanin</p> <p>Gawain I</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. C 2. D 3. A 4. D 5. D <p>Gawain 2</p> <p>Maaaring iba-iba ang sagot ng mCa bata</p>	<p>Tayahin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ★ 2. X 3. X 4. ★ 5. ★ 6. X 7. ★ 8. ★ 9. X 10. ★
---	--	---	---

Sanggunian

Ylarde, Z. R., & Peralta, G. A. (2016). *Ugaling Pilipino sa Makabagong Panahon*. Vibal Group Inc.

Pagkamalikhain. (2012, February 7). Wikipedia, ang malayang ensiklopedya. Retrieved March 20, 2021, from <https://tl.wikipedia.org/wiki/Pagkamalikhain>

Edukasyon sa Pagpapakatao - Gabay Pangkurikulum. (2016, May). Department of Education. <https://www.deped.gov.ph/wp-content/uploads/2019/01/ESP-CG.pdf>

Invest in Filipino creativity to promote culture, help boost economy – neda. (2019, November 22). The National Economic and Development Authority. <https://www.neda.gov.ph/invest-in-filipino-creativity-to-promote-culture-help-boost-economy-neda/>

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

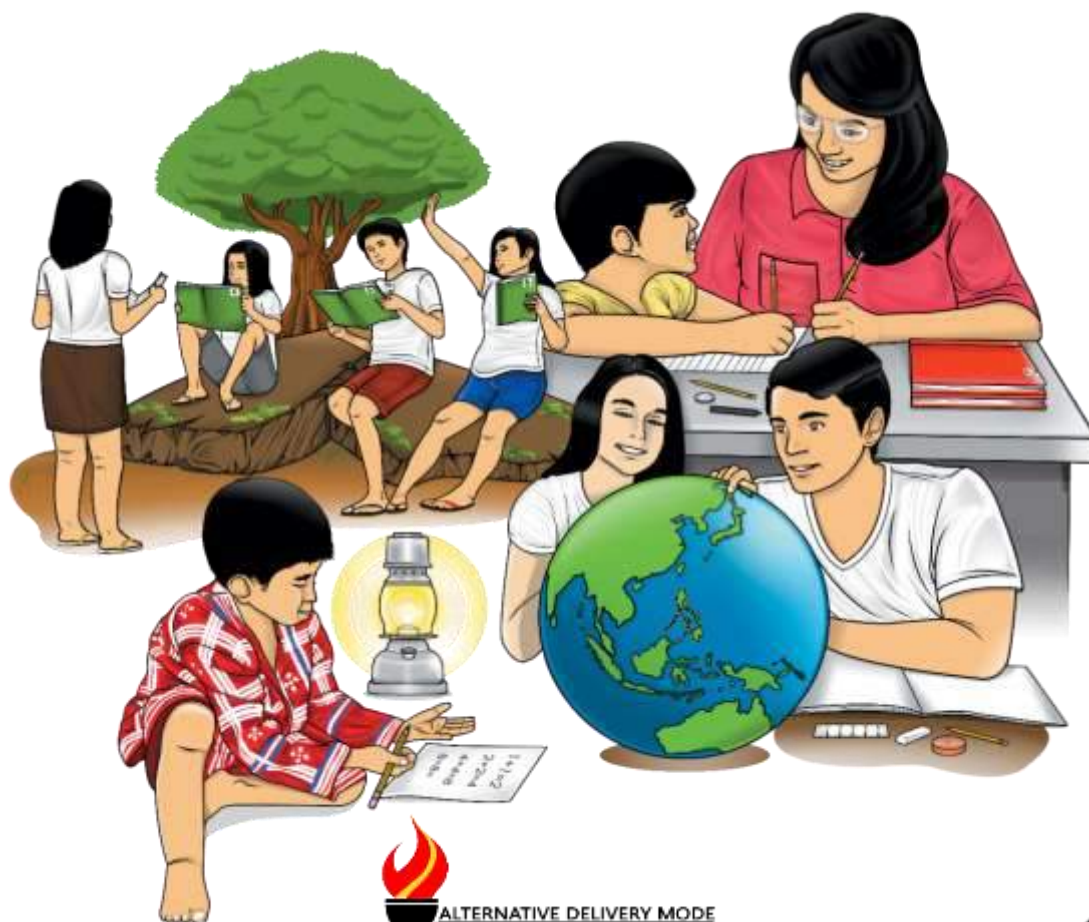
Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikatlong Markahan – Modyul 6:

Mga Batas Pambansa at Pandaigdigang: Tuparin at Isakilos

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikaanim na Baitang
Alternative Delivery Mode

Ikatlong Markahan – Modyul 6:

• **Mga Batas Pambansa at Pandaigdigang: Tuparin at Isakilos**
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul		
Manunulat:	Olive Grace B. Pacificar	Cherrylyn M. Ibesate
	Jean L. Magalona	Ma. Isabel S. Baquirel
	Joy Evelyn S. Montilla	
Editor:	Ida Flor C. Ferraris	Baby Alleah S. Mercado
Tagasuri:	Lani A. Palma	Annamor M. Eleccion
	Miriam T. Lima	
Tagaguhit:	Anthony M. Cordilla	
Tagalapat:	Japeth N. Pagonzaga	Annamor M. Eleccion
	Jose Karrlo G. Barro	Mayo P. Villamor
Tagapamahala:	Ma. Gemma M. Ledesma	Renato T. Ballesteros
	Josilyn S. Solana	Regie B. Sama
	Elena P. Gonzaga	Ronie T. Tababa
	Donald T. Genine	Annamor M. Eleccion
	Miriam T. Lima	Lani A. Palma

Inilimbag sa Pilipinas ng Department of Education – Region VI

Office Address: Duran Street, Iloilo City

Telefax: (033) 336-2816 (033) 509-7653

E-mail Address: region6@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikatlong Markahan – Modyul 6: Mga Batas Pambansa at Pandaigdigan: Tuparin at Isakilos

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Ang modyul na ito ay dinesenyo at ginawa para sa iyo. Tutulungan ka nitong madiskubre at pag-aralan ang mga karaniwang batas ng ating bansa.

Tatalakayin dito ang aralin tungkol sa mga batas para sa kaligtasan at lumalahok sa mga kampanya at programa para sa pagpapatupad ng batas upang mapanatili ang kapayapaan **(EsP6PPP-IIIh-40)**

Pagkatapos ng modyul na ito ikaw ay inaasahan na maisasakilos ang pagtupad sa mga batas pambansa at pandaigdigan.

11. Naisasakilos ang pagtupad sa mga batas pambansa at pandaigdigan:
 - 11.1 pagtupad sa mga batas para sa kaligtasan sa daan; pangkalusugan; pangkapaligiran; pag-abuso sa paggamit ng ipinagbabawal na gamot;
 - 11.2 lumalahok sa mga kampanya at programa para sa pagpapatupad ng batas tulad ng pagbabawal sa paninigarilyo, pananakit sa hayop, at iba pa;
 - 11.3 tumutulong sa makakayanang paraan ng pagpapanatili ng kapayapaan

Subukin

Panuto: Basahin nang mabuti ang bawat pahayag. Gumuhit ng **(O)** kung ang sitwasyon ay nagpapakita ng pagtupad o pagsuporta sa mga batas pambansa at pandaigdigan, at gumuhit naman ng **(X)** kung hindi. Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

1. Makilahok sa mga *Tree Planting Program* ng paaralan, pamahalaan at pamayanan.
2. Pagsama-samahin ang mga nabubulok at di-nabubulok na basura.
3. Gumamit ng *seat belt* kapag sumasakay sa sasakyan.
4. Manigarilyo sa mga pampublikong lugar.

5. Sumama sa mga kabataang gumagamit ng bawal na gamot kapag may problema.
6. Isumbong sa awtoridad kung may nalalamang bentahan ng ilegal na droga sa inyong barangay.
7. Bumili ng pagkaing mura ngunit masustansiya para hindi magutom.
8. Balewalain ang babala ng *Department of Health* (DOH) ukol sa pagkain ng wasto at sapat.
9. Magsuot ng *helmet* tuwing sasakay ng motorsiklo.
10. Ang paggamit ng droga ay maaaring magdulot ng pagkabilanggo, karahasan at pagkasira ng buhay.

Iskor: _____

Aralin 1

Mga Batas Para sa Kaligtasan at Lumalahok sa mga Kampanya at Programa Para sa Pagpapatupad ng Batas

Balikan

Ang pagkamalikhain ay ang kakayahang bumuo ng mga bagay na hindi pa naiisip ng iba o pagpapaunlad ng mga bagay na naimbento na. Ang pagiging malikhain ang nagbibigay sa atin ng sigla upang bumuo ng isang bagay na mahirap gawin sa simula.

Ang pagtupad sa mga batas ay nakatutulong sa pagkaroon ng kaayusan at katahimikan sa isang bansa. Ang mga pambansang batas ay tungkuling dapat sundin ng lahat ng mamamayang Pilipino.

Tuklasin

Basahin ang kwento at alamin kung ano ang paksa.

Pananagutan ni Norman

Isang Huwebes ng hapon, masayang-masaya si Norman ng dumating sa kanilang bahay. Napansin ito ng kaniyang ina at nagtanong “Bakit ka masaya, Norman?” Sinagot naman ni Norman ang kaniyang ina nang nakangiti, “Inay, masaya po ako dahil sa mga bagong natutuhan ko sa dinaluhan kong *convention* kanina.”

“Ganon ba anak. Tungkol saan ba iyong *convention* na iyon?”

“Tungkol po sa mga batas sa ating bansa, ‘nay”. Napakarami po palang batas sa ating bayan na kailangan nating tuparin dahil ginawa ang mga ito para sa ating kapakanan. Medyo nakalulungkot nga lang po na marami sa ating mga kababayan ang hindi sumusunod sa batas. Mas pinili nilang sumuway kaysa sa sumunod. Ang ganitong mga bagay ang kadalasang naging dahilan ng kapahamakan at kaguluhan sa paligid natin.

“Sang-ayon ako d’yan sa itinuro sa inyo. Totoo na maraming tao ang hindi sumusunod sa mga batas. Hindi ko lang sigurado kung ito ay dahil hindi nila alam ang batas o alam nila ngunit ayaw lang talaga nilang sumunod dito. Ang tingin kong dahilan sa ganoong pangyayari ay kawalan ng disiplina sa parte ng ilang mga tao. Kapag alam mo kung ano yung bagay na inaasahan sa iyo ng lipunang kinabibilangan mo at hindi mo iyon isinasakatuparan, malalaman mo ang dahilan kung bakit kailangan nating sumunod sa batas. Kung sakaling hindi na nakasusunod sa batas ang isang tao, kinakailangan na niyang tingnan muli ang kaniyang mga binibigyang halaga.”

“Isa pa, hindi naman ginawa ang mga batas upang tayo ay pahirapan. Sa halip, ginawa ng mga mambabatas ang mga ito nang isinasaalang-alang ang pagpapabuti ng ating buhay o ang pagbibigay ng solusyon sa mga problemang kinakaharap natin. Halimbawa, ginawa ang batas ng paghuli sa mga hindi tumatawid sa “*pedestrian lane*” masiguro na ang mga tao ay ligtas na makatatawid ng kalsada

sa lahat ng pagkakataon. At hindi nangangambang baka mabundol sila ng humaharurot na sasakyan”.

“Opo, Inay. Sang-ayon ako sa sinabi ninyo. Tulad na rin ng batas tungkol sa pagbabawal sa aming mga kabataan na bumili at gumamit ng sigarilyo sa kahit saang lugar. Hindi binuo ang patakarang ito upang pagdamutan ang mga kabataan. Ginawa ang batas na ito dahil natuklasan ng mga dalubhasa ang masamang dulot ng paninigarilyo sa katawan natin, kaya gusto ng awtoridad na ilayo sa kapahamakan ang mga mamamayan ng bansa kasama na kaming mga kabataan.”

“Mayroon pa ngang nagtatanong doon sa *convention* kung ano ang magiging papel ng mga kabataang tulad ko sa pagpapatupad ng batas sa ating bansa. Nabanggit doon na kaming mga kabataan ay may pananagutan din sa aming kapwa, hindi pwede na puro karapatan lang namin ang kailangan naming intindihin sapagkat may kaukulan itong responsibilidad na itinakda naman ng batas. Ang naiisip ko nga po ay dapat akong magboluntaryo sa tuwing may pangangailangan ang ating lugar na mapaganda ang paligid. Hindi maaari na puro laro lamang ang aking ginagawa sa parke, kailangan ko ring tumulong na mapanatiling maayos ang kapaligiran kabilang na ang parke. Puwede rin siguro akong tumulong sa paglilinis ng kalsada kapag araw ng Sabado.

Dahil kung nakikinabang po ako sa probisyon ng batas na magkaroon ng diskuwento sa pamasaha sa sasakyan tuwing Lunes hangang Biyernes, marapat lang na kapag Sabado naman ay tumulong ako sa anomang munting makakaya ko.”

“Tama ka anak. At susuportahan kita sa naiisip mong gawin. Ang pagiging mapanagutan ng isang tao ay isang katangian na hinahangad ko para sa iyo. Sa palagay ko nga ay magiging mabuting mamamayan ka ng Pilipinas sa hinaharap. At dahil doon ay labis akong natutuwa.”

Panuto: Basahin nang mabuti at sagutin ang bawat tanong.

1. Tungkol saan ang dinaluhang *convention* ni Norman?

2. Batay sa kuwento, ano ang tungkulin ng bawat mamamayan na dapat gampanan?

3. Bilang isang mag-aaral sa ika-anim na baitang, paano mo maipakikita ang pagsunod sa batas?

Suriin

Ang Pambansang Batas

Ang mga pambansang batas ay ipinatutupad sa buong bansa. Tungkulin ng lahat na mamamayang Pilipinong sumunod dito sapagkat nagsisilbi itong gabay sa mga mamamayan sa pamumuhay nang naaayon sa pinapahalagahan ng bansa. Ito ang mga batas na ginawa ng Kongreso upang mapanatili ang kaayusan sa bansa. Halimbawa sa mga batas na ito ang sumusunod:

- **R.A. 10054 o *Motorcycle Helmet Act of 2009*.** Layunin ng batas na ito na siguraduhin ang kaligtasan ng mga *operator* o nagmamaneho ng motorsiklo at kanilang mga kasama sa lahat ng oras sa pamamagitan ng *mandatory enforcement* ng paggamit ng *standard protective helmet* sa pagmomotorsiklo.
- **RA 8750 o *Seat Belt Use Act of 1999*.** Ang nagmamaneho at ang pasahero sa unahan ng pampubliko o pribadong sasakyan ay obligadong gumamit ng kanilang *seatbelt* habang umaandar ang sasakyan. Ipinagbabawal din ang pagpapaupo sa unahan ng sasakyan ng mga batang anim na taong gulang pababa.

- **RA 8749 o *Philippine Clean Air Act of 1999*.** Ito ay naglalayong panatilihin ang hangin sa pamamagitan ng pagbuo ng mga pambansang programa at pagpigil sa polusyon sa hangin. Ang DENR o *Department of Environment and Natural Resources* ay inaatasang bumuo ng *emission standards* para sa mga industriya na naglalabas ng mga *pollutant* sa hangin. Ipinagbabawal din ng batas na ito ang paninigarilyo sa mga pampublikong gusali, mga pampublikong sasakyan at iba pang lugar na hindi itinalaga para sa paninigarilyo at ang pagsunog ng mga *biochemical* at *hazardous waste* na maaaring magsanhi ng mga mapanganib na *pollutant*.
- **RA Blg. 9003 o *Ecological Solid Waste Management Act of 2000*.** Isang pambansang batas na may kinalaman sa makakalikasan (*environmental*) at praktikal na pamamahala ng basura. Ito ay magagawa sa pamamagitan ng paghihiwalay (*segregation*) ng nabubulok (*biodegradable*) at di-nabubulok (*nonbiodegradable*), pag-recycle at pag-reuse ng mga di-nabubulok, at pag-compost o paggawa ng abono (*fertilizer*) mula sa mga nabubulok na basura.
- **RA 9165 o *Comprehensive Dangerous Drug Act of 2002*.** Layunin ng batas na itong pangalagaan ang kapakanan ng mamamayan, lalong-lalo na ang mga kabataan, laban sa pinsalang dulot ng ilegal na droga. Mapaparusan ang mga taong nagbebenta, gumagamit at nagbubuyo ng ibang tao ng ilegal na droga at mga kauri nito.
- **RA Blg. 9211 o *Tobacco Regulation Act of 2003*.** Batas ukol sa pagkontrol sa paggamit ng produktong tabako. Ipinagbabawal ng batas ang paniniralyo sa mga pampublikong lugar gaya ng *elevator*, *airport*, terminal, restawran ospital at paaralan. Nakasaad din sa batas na ito ang pagbabawal sa mga menor de edad, o mga indibidwal edad 18 pababa, sa pagbili, pagbenta, at paghithit ng sigarilyo at iba pang produktong tabako.
- **Batas Pambansa 702 o *An Act Prohibiting the Demand of Deposits or Advance Payments for the Confinement or Treatment of Patients in Hospitals and Medical Clinics in Certain Cases*.** Mahigpit na ipinagbabawal ang hindi pagtanggap, o pagtangi ng mga tagapamahala ng mga ospital at klinika ng paunang lunas sa mga pasyente higit lalo kung ito ay *emergency cases* kung hindi sila makapigbigay ng paunang bayad o deposito.

- **Republic Act 11223 o Universal Health Care.** Layunin nitong gawing miyembro ng *Philippine Health Insurance Corporation (PhilHealth)* ang bawat Pilipino at gawing abot-kaya ang tulong medikal lalo na sa mga nakatira sa malalayong lugar.
- **Republic Act 11037 o Masustansiyang Pagkain Para sa mga Batang Pilipino.**

Ang “Masustansiyang Pagkain Para Sa Batang Pilipino Act”, kung saan dapat magkaroon ng *feeding program* ang bawat pampublikong paaralan para sa mga undernourished na bata sa Pilipinas.

Ang mga batas at patakarang ginagawa ng tao ay para din sa ikabubuti ng tao. May mga pagkakataong tila tayo ay natutuksong hindi sumunod sa batas at patakaran ngunit dapat alalahanin na ang mga batas ay proteksyon at tungkulin ng mga mamamayan.

Mayroong mga pandaigdigang batas na nagsilbing gabay sa mga mambabatas ng iba’t ibang bansa upang maisakatuparan ang layon na pangangalaga sa kapakanan ng lahat ng mamamayan. Ang ilan sa mga pinagbatayang pandaigdigang batas para sa Pilipinas ay ang mga sumusunod:

1. **Kyoto Protocol** – isang kasunduan ng mga nagkakaisang bansa noong 1997 na naglalayon na mabigyan ng limitasyon ang paggamit ng *greenhouse gases* na nakasisira sa *ozone layer* ng mundo. Ito ang dahilan ng pagtaas ng temperatura ng ating planeta na nakaaapekto sa kalidad ng mga yamang mapagkukunan.
2. **United Nations Convention on the Rights of the Child** – Isang kasunduang nilagdaan noong 1989 na nagtatakda ng mga karapatan ng mga kabataang nasa 18 na taong gulang pababa. Binibigyan nito ng proteksyon ang mga kabataan laban sa mga pang-aabuso na makaaapekto sa kanilang pansariling pag-unlad. Saklaw ng kasunduang ito ang mga karapatang sibil, politikal, kultural, ekonomik at pangkalusugan na kinakailangang kilalanin ng mga bansa upang mapayabong ang kanilang pag-unlad bilang mga mamamayan.

Pagyamanin

A. Panuto: Gumuhit ng 😊 kung ang larawan ay nagsasakilos ng pagtupad, paglahok o pagtulong sa mga batas pambansa at pandaigdig at ☹ kung hindi. Isulat sa sagutang papel ang tamang sagot.

1.

2.

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

B. Basahin ang batas na nasa kahon at sagutin ang mga tanong.

Republic Act No. 9003

(*Ecological Solid Waste Management Act of 2000*)

Ang batas na ito ay may kinalaman sa makakalikasan (*environmental*) at praktikal na pamamahala ng basura. Ito ay magagawa sa pamamagitan ng paghihiwalay (*segregation*) ng nabubulok (*biodegradable*) at di-nabubulok (*nonbiodegradable*), pag-recycle at pag-reuse ng mga di-nabubulok, at pag-compost o paggawa ng abono (*fertilizer*) mula sa mga nabubulok na basura.

Tanong:

1. Ano ang layunin ng *Republic Act No. 9003*?

2. Paano makilahok ang mga mamamayan sa pagpapatupad ng batas?

3. Bilang mag-aaral, paano ka makasusunod sa batas na ito upang mapanatili ang kapayapaan sa bansa at daigdig?

Isaisip

Ang mga batas ay ang mga patakarang ginagawa para sa ikabubuti ng mga mamamayan. Ito ay dapat nating inaalala sa mga pagkakataong tila tayo ay natutuksong hindi sumunod sa batas at patakaran.

Gayundin naman, ang pagsunod sa batas at patakaran ay masasabing daan tungo sa kapayapaan at kaayusan ng mga mamamayan, dahil nagbibigay ito ng gabay sa mga mamamayan sa kanilang pamumuhay sa bansa.

Walang pinipiling edad ang pagsunod sa mga pambansa at pandaigdigang batas. Mahalaga na lumahok tayo at tumulong sa adbokasiya at programa na nilalayon ng mga batas para sa ikabubuti ng ating pamumuhay.

Isagawa

Panuto: Basahin muli ang mga batas na nasa kahon at isulat ang sagot sa kaukulang hanay.

Batas	Mga Isinasaad ng Batas	Paraan ng pakikilahok sa Pagpapatupad ng Batas
Republic Act No. 9003 (Ecological Solid Waste Management of 2000)		
Republic Act No. 9211 (Tobacco Regulation Act of 2003)		
Republic Act 11037 o Masustansiyang Pagkain Para sa mga Batang Pilipino.		
United Nations Convention on the Rights of the Child		
Kyoto Protocol		

Tayahin

A. Panuto: Basahin nang mabuti ang bawat bilang. Isulat ang titik ng tamang sagot sa sagutang papel.

1. Kapag ang tao ay hindi kasangkot sa pagbebenta, pangangalakal, pangangasiwa, pamamahagi, paghahatid ng mga pinagkukunan at mga kailangang kemikal o bilang tagatustos ng ilegal na droga, siya ay sumusunod sa anong batas?
A. Batas Pambansa Blg. 9165
B. Republic Act No. 875
C. Republic Act 8749
D. RA 9275
2. Ano ang inaasahang gampanin ng mga mamamayan sa mga batas?
A. Tuparin kapag may nakatingin
B. Tuparin ang makayang matupad
C. Tuparin at isagawa para sa kapayapaan at kaunlaran ng bansa
D. Tuparin paminsan minsan dahil hindi naman lahat maganda
3. Alin sa mga sumusunod na gawain ang nagpapakita ng pagtupad sa batas para sa kaligtasan sa daan?
A. Pagmamaneho ng walang lisensya
B. Pagmamaneho ng may suot na *helmet*
C. Pagpapaupo ng sanggol sa unahan ng sasakayan
D. Pagpapaupo sa sasakyan ng walang *seatbelt*
4. Alin sa mga sumusunod na sitwasyon ang nagpapakita ng pagsunod sa Republic Act No. 9211?
A. Paggamit ng sigarilyo sa loob ng restawran.
B. Paninigarilyo sa loob ng silid aralan
C. Pagbenta ng sigarilyo at sa loob at labas ng paaralan
D. Pagbabawal sa mga menor de edad sa pagbili ng sigarilyo.
5. Si Aling Flora ay hinuli ng mga awtoridad dahil sa pagsunog ng kanilang mga basurang gawa sa *plastic*. Anong batas ang kaniyang inilabag?
A. Universal Health Care Act
B. Philippine Clean Air Act of 1999
C. Tobacco Regulation Act of 2003
D. Comprehensive Dangerous Drug Act of 2002

B. Panuto: Suriin ang sumusunod na pahayag. Tukuyin sa mga batas na nasa loob ng kahon kung saan nabibilang ang mga pahayag. Piliin ang titik ng tamang sagot.

(6-10)

MGA BATAS

- A. Republic Act No. 9211 Tobacco Regulation Act of 2003
- B. Batas Pambansa 702
- C. Republic Act 11223 Universal Health Care
- D. Republic Act No. 9003 of 2000
- E. Animal Welfare Act of 1998
- F. Republic Act 8750 o Seat Belt Use Act of 1999.

- _____ 6. Nagbabawal ng paninigarilyo sa mga pampublikong lugar pero si Mang Nestor ay patuloy na naninigarilyo sa plasa.
- _____ 7. Ang nagmamaneho at ang pasahero sa unahan ng pampubliko o pribadong sasakyan ay obligadong gumamit ng kanilang *seat belt* habang umaandar ang sasakyan.
- _____ 8. Pagbabawal sa hindi pagtanggap o pagtangi ng mga tagapamahala ng mga ospital at klinika ng paunang lunas sa mga pasyente higit lalo na kung ito ay *emergency cases* kung hindi sila makapagbigay ng paunang bayad o deposito.
- _____ 9. Pagbabawal sa pagtapon ng basura sa pribado at pampublikong lugar.
- _____ 10. Layunin nitong gawing miyembro ng *Philippine Health Insurance Corporation (Phil Health)* ang bawat Pilipino at gawing abot-kaya ang tulong *medical* lalo na sa mga nakatira sa malalayong lugar.

Karagdagang Gawain

A. Panuto: Masusing magmasid sa inyong pamayanan. Magtala sa Hanay A ng tatlong sitwasyon kung saan naipakikita ang pagsunod sa mga patakaran at batas. Isulat naman sa Hanay B kung ano ang pangalan ng batas.

Sitwasyon na Nagpapakita ng Pagsunod sa mga Patakaran at Batas	Pangalan ng Batas
Halimbawa: Pagbubukod – bukod ng basura	R.A 9003 o Ecological Solid Waste Management Act of 2000.
1.	1.
2.	2.
3.	3.

Susi sa Pagwawasto

<p>Subukin</p> <p>1. O 2. X 3. O 4. X 5. X 6. O 7. O 8. X 9. O 10. O</p>	<p>Tagahin</p> <p>1. A 2. C 3. B 4. D 5. B 6. A 7. F 8. B 9. D 10. C</p>												
<p>Pagmamantn</p> <table><tr><td>1.</td><td>2.</td><td>3.</td><td>4.</td><td>5.</td><td>6.</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>		1.	2.	3.	4.	5.	6.						
1.	2.	3.	4.	5.	6.								
													

Sanggunian

Ylarde, Zenaida R. & Peralta, Gloria A. Ugaling Pilipino sa Makabagong Panahon 6- Batayang Aklat, Vibal Group, Inc. 2016

Pagkamalikhain. (2017, March 9). Share and Discover Knowledge on SlideShare.

<https://www.slideshare.net/cristineyabes1/pagkamalikhain>

United Nations. (1989, November 20). Convention on the Rights of the Child. *United Nation*

<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>

United Nations Framework Convention on Climate Change. (1997, December 10). Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change. *United Nations*.

<https://unfccc.int/sites/default/files/resourcer/docs/cop3/107a01.pdf>

United Nations Framework Convention on Climate Change. (n.a). What is Kyoto Protocol? *United Nations*.

https://unfccc.int/kyoto_protocol

Republic of the Philippines (2018, June 20). Republic Act 11037. *Official Gazette of the Republic of the Philippines*.

<https://www.officialgazette.gov.ph/downloads/2018/06jun/20180620-RA-11037-RRD.pdf>

Tagalog news: Istriktong implementasyon Ng batas Sa pagsusuot Ng helmet, iniutos Ng DILG. (2017, December 1). Philippine Information Agency. <https://pia.gov.ph/news/articles/1002705>

Arellano Law Foundation - ITC Web Development Team. (n.d.). The Lawphil Project - Arellano Law Foundation, Inc. <https://lawphil.net/>

(n.d.). Official Gazette of the Republic of the Philippines.

<https://www.officialgazette.gov.ph/>

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph